

Resum Premis TFG

2020-2021

M. Rosa Terradellas (ed.)

Càtedra
de Responsabilitat Social
i Sostenibilitat

Universitat
de Girona

Resum Premis TFG 2020-2021

M. Rosa Terradellas (ed.)

Càtedra
de Responsabilitat Social
i Sostenibilitat

Universitat
de Girona

CIP 378.245(467.13) RES

Resum Premis TFG 2020-2021 / M. Rosa Terradellas (ed.) ;

Presentació: Joaquim Salvi i Mas ; Presentación: José María García de los Ríos ; Presentació: M. Rosa Terradellas i Piferrer.

– Girona : Universitat de Girona - Càtedra de Responsabilitat Social i Sostenibilitat : Oficina Edicions UdG, desembre 2024.

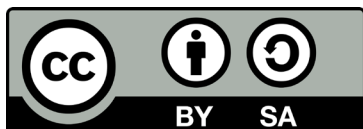
– 1 recurs electrònic (88 pàgines) : il·lustracions, taules Conté:

Conté: La responsabilitat social corporativa de les Pimes a l'Alt Empordà / Anna Revilla i Bruñol ... – Descripció del recurs: 10 desembre 2024

ISBN 978-84-8458-675-3

I. Terradellas, M. Rosa, editor literari, escriptor de contingut textual suplementari II. García de los Ríos, José María, escriptor de contingut textual suplementari III. Salvi, Joaquim, escriptor de contingut textual suplementari IV. Contenedor de (obra): Revilla i Bruñol, Anna. Responsabilitat social corporativa de les Pimes a l'Alt Empordà V. Universitat de Girona. Càtedra de Responsabilitat Social i Sostenibilitat 1. Universitat de Girona – Tesis 2. Tesis i dissertacions acadèmiques 3. Llibres electrònics

CIP 378.245(467.13) RES

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0). Sempre que se'n citi l'autoria podeu reproduir-la, distribuir-la, comunicar-la públicament i transformar-la o adaptar-la. Si la transformeu o adapteu l'obra resultant l'heu de difondre amb la mateixa llicència que l'obra original. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.ca>.

Il·lustració de la coberta: Ignasi Esteve

© **dels textos:** els autors corresponents

Edita: Universitat de Girona - Càtedra de Responsabilitat Social i Sostenibilitat | Oficina Edicions UdG

ISBN: 978-84-8458-675-3

Girona, desembre 2024

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
Joaquim Salvi i Mas	
PRESENTACIÓN	7
José María García de los Ríos	
PRESENTACIÓ	9
M. Rosa Terradellas i Piferrer	
RESUM PREMIS TFG 2020	13
La responsibilitat social corporativa de les Pimes a l'Alt Empordà	15
Anna Revilla i Bruñol	
Els ODS: petits canvis per a un món més sostenible. Anàlisi dels progressos dels ajuntaments de capital de comarca de la província de Girona	25
Júlia Plana i Casas	
El rol de la Unió Europea per fer front a la contaminació generada per la indústria càrnia	37
Sandra Cuesta i Amer	
RESUM PREMIS TFG 2021	57
Comunitats energètiques. La prova pilot al municipi de Rupià	59
Marc Arqués i Cruz	
Violència i revictimització institucional en les violències masclistes. Una anàlisi del context gironí	67
Mar Sibilia Pérez	
Famílies immigrants en sospita: suspensió de la potestat parental i resistències comunitàries	81
Hajar Menssouri	

PRESENTACIÓ

Joaquim Salvi i Mas

Rector de la Universitat de Girona

En el marc del model UdG XXI, la voluntat de la Universitat de Girona de crear un model educatiu propi, aprovat pel Claustre de la UdG ara fa un any, el primer eix estratègic que es dibuixa és la definició de les competències que l'estudiant ha d'assolir durant el seu procés d'aprenentatge. I es fa una especial incidència en el pensament crític i en les competències com "la responsabilitat social i la sensibilitat mediambiental".

Per això té tanta importància la publicació que ara presentem, fruit dels premis a Treballs de Final de Grau convocats per la Càtedra de Responsabilitat Social i Sostenibilitat (RSS), amb el patrocini de Santander Universidades

En aquest llibre tenim un tast de les preocupacions dels i les estudiants de la UdG pel que fa a les problemàtiques relacionades amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible de Nacions Unides i a la seva concreció en el nostre entorn més immediat.

Té importància perquè accedim, a través dels treballs, a situacions que ens afecten com a societat (violència de gènere, implicació d'institucions i empreses en la responsabilitat social, immigració, crisi energètica i ambiental...) i també perquè es reflecteix l'interès de la comunitat universitària per investigar i reflexionar sobre els ODS i sobre els deures que ens pertocuen des de la perspectiva docent i de recerca.

Aquest llibre té sentit per ell mateix i també pel que pot significar de punt d'atracció i de referència per a futures generacions d'estudiants als quals tenim l'obligació d'integrar en una reflexió solidària i global sobre el món en què vivim.

La Universitat de Girona destaca entre les universitats valorades en el The Impact Rankings 2024 (prop de 1600, a nivell mundial) en la franja de les dues-centes primeres pel que fa a la consecució dels ODS. És una dada que reflecteix no solament l'interès de la UdG en tot el que fa referència al desenvolupament sostenible, sinó que ens informa de la responsabilitat social com un eix estructural de la pròpia Universitat.

Aquest llibre n'és un testimoni fefaent.

PRESENTACIÓN

José María García de los Ríos

Director de Convenios y Mecenazgo. Santander Universidades

La convocatoria de los Premios a los Trabajos de Fin de Grado (TFG) de Cátedra de Responsabilitat Social i Sostenibilitat de la Universitat de Girona (UdG), en colaboración con Banco Santander a través de Santander Universidades, supone una llamada al conjunto de la sociedad a fomentar y reconocer la excelencia académica en proyectos que promuevan valores de sostenibilidad, ética empresarial y compromiso social.

Estos premios tienen como objetivo poner en valor la dedicación y el esfuerzo de los estudiantes que, desde sus disciplinas, contribuyen al desarrollo de una sociedad más justa, inclusiva y sostenible. A través de esta iniciativa, la Cátedra busca visibilizar la importancia de incorporar principios de responsabilidad social en los ámbitos académico, empresarial y comunitario.

El patrocinio de Santander Universidades, comprometidos en construir un Ecosistema de Conocimiento abierto e interconectado en el que las universidades, empresas, ONG, fundaciones, asociaciones y sociedad civil puedan investigar, promover ideas, debatir, compartir y aportar su capacidad de innovación para dar respuestas a los retos que afronta la sociedad y el planeta, permite dotar a los premios de un respaldo que incentiva a los jóvenes a reflexionar sobre los desafíos globales y a aportar soluciones innovadoras.

Estos premios reconocen los mejores trabajos de fin de grado que destacan por su rigor académico, su contribución al conocimiento y su enfoque en los principios de sostenibilidad, ética y compromiso social. Un reconocimiento al compromiso de las nuevas generaciones con la transformación positiva de nuestra sociedad.

La iniciativa busca incentivar el desarrollo de proyectos que, además de su calidad técnica y científica, reflejen una sensibilidad hacia los desafíos globales y locales en términos de sostenibilidad y responsabilidad social. A través de estos premios, reafirmamos la misión de la Universitat de Girona y la Cátedra de Responsabilitat Social i Sostenibilitat de contribuir al progreso sostenible desde el ámbito universitario, al objeto de

- Reconocer y valorar la excelencia en los TFG realizados por los estudiantes de la Universitat de Girona.
- Promover la integración de los valores de la RSC en los proyectos académicos y profesionales.
- Impulsar la reflexión y la investigación en áreas como la sostenibilidad, la equidad social, la ética empresarial y la gestión responsable.
- Fomentar el compromiso activo de los jóvenes en la construcción de un futuro más justo y sostenible.

Muchas gracias y enhorabuena al rector Quim Salvi, a la profesora M. Rosa Terradellas y al equipo de la Cátedra por impulsar con tanto acierto iniciativas como ésta.

PRESENTACIÓ

M. Rosa Terradellas i Piferrer

Directora de la Càtedra de RSS

La Càtedra de Responsabilitat Social i Sostenibilitat (RSS), patrocinada per Santander Universidades, té entre els seus objectius fomentar el coneixement general de la Responsabilitat Social en tots els àmbits, empresarial, universitari, administració, entitats, així com la sostenibilitat.

Per això, entre les seves actuacions, l'any 2021 va convocar la 1a. Convocatòria als Premis a Treballs de Final de Grau (TFG): responsabilitat social, sostenibilitat i aplicació dels ODS a les empreses, institucions, entitats i territori, defensats a la UdG durant els anys 2020 i 2021.

Amb aquests premis es pretenia promoure que els i les estudiants de la UdG ampliessin la seva formació mitjançant investigacions, estudis i iniciatives sobre la Responsabilitat Social en totes les seves accepcions: empresarial, universitària, entitats, institucional, territorial, i conèixer com s'estaven aplicant la implementació dels ODS. L'objectiu d'aquests premis era impulsar que l'estudiantat s'animés a cursar màster i doctorats sobre aquestes temàtiques amb la finalitat d'aportar a la societat coneixement sobre la RS, l'avenç en la consecució dels ODS, i cercar noves vies per ampliar de manera efectiva la seva aplicació.

A les bases de la convocatòria es van acotar els requisits i condicions per presentar-se als premis. Només hi podien optar estudiants de la UdG que hagin defensat els seus TFG durant els anys 2020 i 2021 centrats en qualsevol àmbit de la Responsabilitat Social: empresarial, institucional, entitats, territorial, i/o en l'aplicació de la implementació dels ODS en algun d'aquests àmbits. La nota mínima final del TFG havia de ser notable 8,

Es va decidir atorgar per a cada edició, 2020 i 2021, els següents premis:

- Un primer premi amb una dotació de 1.500 €.
- Un segon premi amb una dotació de 1.000 €.
- Un tercer premi amb una dotació de 500 €.
- Un quart premi amb una dotació de 500 €.

A més amb cada premi es va lliurar un diploma acreditatiu del mateix.

Es van constituir dos tribunals separats per avaluar els treballs vinculats als anys 2020 i 2021. Cadascun d'ells va comptar amb 5 membres vinculats a la Càtedra de RSS i a Santander Universidades.

Les persones que van intervenir en aquests tribunals van ser:

- President: Jordi Viladomat en representació de Santander Universidades (2020 i 2021)
- Secretaria: M. Rosa Terradellas – Directora de la Càtedra de RSS (2020 i 2021)
- Vocal: Helena Benito Mundet- Responsable Empresa .Càtedra RSS (Només any 2021)
- Vocal: Martí Casadesús Fa. Membre Consell Assessor. Càtedra RSS. (2020 i 2021)
- Vocal: Anna M. Geli de Ciurana- Responsable de Sostenibilitat. Càtedra RSS (2020 i 2021)
- Vocal: Àngels Xabadia – Professora Departament d’empresa UdG (Només any 2020)

Es van presentar un total de 17 treballs: 6 corresponents a l’any 2020 i 11 corresponents a l’any 2021.

Els TFG es van valorar atenent els següents criteris:

- Grau d’adequació del contingut a la temàtica del Premi.
- Originalitat.
- Claredat i rigor a l’argumentació.
- Redacció, clara i comprensible per al públic en general.
- Viabilitat i implicacions pràctiques de les idees exposades.

Tots els membres del jurat van lliurar les seves valoracions. Per aquest motiu, en la reunió que es va mantenir per atorgar els premis es va acordar el següent:

Atorgar els premis de l’any 2020 als següents treballs i persones:

PREMIS 2020	Persona	Treball
PRIMER	Anna Revilla Bruñol	La Responsabilitat Social Corporativa de les PIMES a l’Alt Empordà
SEGON	Júlia Plana i Casas	Els ODS: petits canvis per un món més sostenible
TERCER	Sandra Cuesta Amer	El rol de la Unió Europea per a fer front a la contaminació generada per la indústria càrnia
QUART	Lucía Rodríguez Romero	Aproximaciones al consumo de sexo de pago por el género masculino

Atorgar els premis de l'any 2021 als següents treballs i persones:

PREMIS 2021	Persona	Treball
PRIMER	Marc Arqués Cruz	Comunitats energètiques
SEGON	Mar Sibila Pérez	Violència i revictimització institucional en les violències masclistes
TERCER	Hajar Menssouri	Famílies immigrants en sospita. Suspensió de la potestat parental i resistències comunitàries
QUART	Myriam Sambola	Ley de infracciones y sanciones en el orden social: Atención específica a las infracciones en materia de relaciones laborales y prevención de riesgos laborales y estudio de las sanciones económicas correspondientes

A més de lliurament dels Premis el jurat va acordar demanar als premiats que presentessin un resum del seu treball per incorporar-lo a una publicació, que és la que teniu a les mans.

Malauradament no totes les persones que van guanyar el premi han participat en aquesta publicació.

De les 6 recerques que presentem en aquesta publicació, una fa referència explícitament a la RSC de les Pimes (Anna Revilla i Bruñol), tres d'elles sobre els ODS; una sobre els ODS en capitals de comarca de la província de Girona (Júlia Planas i Casas), dues vinculades a aspectes de l'ODS 5: violència i revictimització institucional en les violències masclistes. Una anàlisi del context gironí (Mar Sibila i Pérez) i famílies immigrants en sospita: suspensió de la potestat parental i resistències comunitàries (Hajar Menssouri). També comptem amb dues recerques sobre la sostenibilitat, una centrada en la contaminació en la indústria càrnia (Sandra Cuesta i Amer), l'altra sobre Comunitats energètiques (Marc Arqués i Cruz).

Esperem que totes elles siguin del vostre interès, i que amb aquests treballs haguem obert la recerca dels nostres joves cap a explorar vies que actualment són tant necessàries per a la nostra societat i per la protecció del nostre planeta.

Resum Premis TFG 2020

LA RESPONSABILITAT SOCIAL CORPORATIVA DE LES PIMES A L'ALT EMPORDÀ

Anna Revilla i Bruñol

*Facultat Ciències Empresarials i Econòmiques
Grau en Administració i Direcció d'Empreses*

Tutora: Helena Benito Mundet

RESUM

El canvi de segle va comportar la introducció i aplicació del concepte de responsabilitat social corporativa de les empreses, una sèrie de pràctiques relacionades amb l'entorn lab-oral dels treballadors i la relació amb el medi ambient, entre d'altres. L'objectiu del treball és l'estudi de la responsabilitat social de les pimes a l'Alt Empordà. La primera part de l'estudi ha estat la revisió de literatura per a la creació d'un indicador que mesuri la RSC. Aquesta és mesurada a partir de tres aspectes: treballadors, proveïdors i medi ambient. Finalment, s'han quantificat en una sèrie de preguntes en una enquesta, resposta per 160 empreses. Les principals conclusions extretes de l'estudi són que tant el sector com el nombre de treballadors de les empreses són factors determinants a l'hora de l'aplicació de polítiques relacionades amb la RSC.

RESUMEN

El cambio de siglo implicó la introducción y aplicación del concepto de responsabilidad social corporativa en las empresas, una serie de prácticas relacionadas con el entorno laboral de los trabajadores y la relación con el medio ambiente, entre otros aspectos. El objetivo del trabajo es estudiar la responsabilidad social de las pymes en el Alt Empordà. La primera parte del estudio ha sido la revisión de la literatura para la creación de un indicador que mida la RSC. Esta se mide a partir de tres aspectos: trabajadores, proveedores y medio ambiente. Finalmente, estos aspectos se han cuantificado en una serie de preguntas en una encuesta respondida por 160 empresas. Las principales conclusiones extraídas del estudio son que tanto el sector como el número de trabajadores de las empresas son factores determinantes en la aplicación de políticas relacionadas con la RSC.

ABSTRACT

The turn of the century brought about the introduction and application of the concept of corporate social responsibility (CSR) in companies, a series of practices related to the working environment of employees and their relationship with the environment, among other aspects. The objective of this work is to study the social responsibility of SMEs in

Alt Empordà. The first part of the study involved a literature review to create an indicator that measures CSR. This is assessed based on three aspects: employees, suppliers, and the environment. Finally, these aspects were quantified through a series of questions in a survey answered by 160 companies. The main conclusions drawn from the study are that both the industry and the number of employees in the companies are determining factors in the application of CSR-related policies.

PARAULES CLAU

Responsabilitat, social, empresa, pimes, girona

PALABRAS CLAVE

Responsabilidad, social, empresa, pymes, gerona

KEYWORDS

Responsability, social, company, SMEs, girona

DESENVOLUPAMENT

1. Introducció

El món empresarial es troba en evolució i canvi constant. En el context actual, marcat per la pandèmia de la COVID-19, la direcció d'aquest canvi és incerta. S'intueix que les necessitats del mercat i dels consumidors variaran, i, com a conseqüència directa, les empreses hauran d'adaptar-s'hi.

Les petites i mitjanes empreses (pimes) tenen un paper clau en l'economia actual; representen el 99,98% del teixit empresarial, generen el 70% d'ocupació i suposen més del 50% del PIB. És per això que es consideren el motor de l'economia. És en aquest sentit indispensable la seva aproximació a pràctiques relacionades amb la responsabilitat social.

L'objectiu del treball és crear un indicador que mesuri la responsabilitat social de les empreses, basant-se en les pràctiques relacionades amb els treballadors, els proveïdors i el medi ambient; i aplicar aquest indicador a les pimes situades a l'Alt Empordà amb la finalitat d'analitzar fins a quin punt són socialment responsables.

2. Marc teòric

La responsabilitat social corporativa es defineix com la integració voluntària, per part de les empreses, de qüestions socials i ambientals en les operacions i relacions amb els grups

d'interès: clients, proveïdors, treballadors, accionistes i la comunitat en què opera. Incentiva el seu creixement econòmic i millora la competitivitat a llarg termini, alhora que reconcilia els interessos dels diferents agents des d'un punt de vista de qualitat i viabilitat, però dins dels àmbits de competència de l'empresa en particular, és a dir, sempre en el marc de les seves estratègies de negoci i dins de les seves capacitats financeres i de gestió.

La responsabilitat social corporativa és un concepte transversal; afecta diferents àmbits de gestió de l'empresa al mateix temps. Els principis de la responsabilitat social corporativa pel Pacte Mundial de Nacions Unides es basen en els drets humans, les normes laborals, el medi ambient i la lluita contra la corrupció. L'aplicació comporta una reestructuració gradual de l'empresa; és important identificar els riscos més elevats per calcular els costos de les estratègies per analitzar les diferents alternatives. Implica invertir més en capital humà, en l'entorn i les relacions amb els interlocutors, que al final es tradueixin en un augment de la competitivitat i la productivitat de l'empresa. Són unes pràctiques que fa anys que tenen incidència sobre les grans empreses, però és important també que s'apliquin a les pimes perquè al final són les que més contribueixen a l'economia i més llocs de treball generen.

Les polítiques de RSC han augmentat en els últims anys a causa de l'augment de consciència en la societat sobre la necessitat que les empreses donin especial atenció a qüestions socials i mediambientals. Una empresa que genera una bona imatge social, actualment atrau l'atenció dels consumidors d'una manera positiva i aconsegueix que se la relacioni amb uns valors en sintonia amb les preocupacions socials.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible, també coneguts com ODS, són el fruit de la creació de l'Agenda 2030, aprovada el 25 de setembre del 2015 per Nacions Unides. Els ODS tenen com a objectiu eradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la prosperitat per a tothom. Compta amb 17 objectius i 169 metes concretes per desenvolupar amb horitzó 2030. Les pimes tenen un paper protagonista, ja que representen el 99,98% del teixit empresarial i generen el 70% d'ocupació. Es considera el seu comportament clau per assegurar la prosperitat dels territoris. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible se centren en quatre temàtiques: drets humans, àmbit laboral, medi ambient i anti-corrupció. Són principis de caràcter universal, es poden aplicar a qualsevol organització independentment de la seva mida, sector o situació territorial.

L'Alt Empordà és una comarca que destaca per la seva estratègica localització geogràfica, que juntament amb el clima, resulta crucial pel seu desenvolupament econòmic. Figueres n'és el centre econòmic, social, comercial, administratiu i cultural. És una peça clau, com a cruïlla, per a l'Arc Mediterrani, i genera grans oportunitats comercials. Actualment, té una població resident de 140.000 persones, amb una densitat de població de 104,1 habitants/km².

3. Metodologia

La creació de l'indicador que mesura la responsabilitat social de les empreses, s'ha basat en l'estudi anomenat *Gestió de la Responsabilitat social de l'empresa en les pimes de RS-*

cat, on s'estudien les variables les "treballadors", "proveïdors", "medi ambient", "sector públic" i "clients". En aquest cas, l'estudi només se centra en els "treballadors", "proveïdors" i "medi ambient".

Per a la recollida de dades s'ha creat una enquesta que ha estat enviada a petites i mitjanes empreses que tenen la seu social a la comarca. Està formada per dues tipologies de preguntes: per una banda, busca analitzar el perfil de les empreses per classificar-les i, per l'altra, aspectes relacionats amb els indicadors. L'anàlisi s'ha realitzat sobre les respostes de 156 empreses.

L'indicador de responsabilitat social està format a partir de la mitjana de tres indicadors que mesuren respectivament les pràctiques relacionades amb els treballadors, proveïdors i medi ambient. Les respostes han estat ponderades en funció de la seva relació amb la responsabilitat social, essent 1 la ponderació de les pràctiques considerades més socialment responsables i 0 les més inadequades, també amb valors entremitjos.

3.1 Indicador "treballadors"

Un dels objectius de la responsabilitat social dins les empreses és vetllar pels drets dels treballadors i perquè treballin en les condicions adequades. És per això que aquest indicador estudia els següents aspectes: Condicions ambientals a la feina, avaluació dels resultats i competències de treballador, absentisme laboral, formació dels treballadors, rotació de la plantilla, conciliació de la vida laboral, familiar i personal, igualtat d'oportunitats, accidents laborals i malalties professionals, representació formal dels treballadors en la gestió, representació sindical o col·lectiva, política de salut i seguretat en el treball i persones en situació de vulnerabilitat. L'indicador "treballadors" està format per la mitjana de 13 variables.

- *Nombre de treballadors i nombre de dones treballadores de l'empresa. (0%-20%, 21%-40% o >40%)*
- *L'espai de treball disposa de llum natural? (Sí/No)*
- *Es realitza una reunió anual per avaluar l'evolució del rendiment amb cada treballador? (Sí/No)*
- *Quina és la mitjana aproximada per treballador de dies faltats sense justificació? (0 dies, 1 dia, 2 dies, 3 dies o >4 dies)*
- *Quin és el tipus de contracte més habitual? (Indefinit, Fix, Fix discontinu, temporal o altres)*
- *Quin és el tipus de jornada més habitual? (Temps complet, temps parcial)*
- *Quantes hores de formació regulada anual disposa cada treballador? (0, d'1 a 5, de 6 a 10 o > 11)*
- *Els treballadors tenen la possibilitat de tenir horari flexible? (Sí/No)*

- *Quants accidents laborals han tingut lloc a l'empresa durant els últims quatre anys? (0, d'1 a 5, de 6 a 10 o més d'11)*
- *Algun dels treballadors (no soci) participa en la gestió de l'empresa? (Sí/No)*
- *Els treballadors disposen de representació sindical o col·lectiva? (Sí/No)*
- *L'empresa compta amb algun pla de riscos laborals?(Sí/No)*

- *En els últims mesos han contractat una o més persones en situació de vulnerabilitat (aturats de llarga durada, joves, persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social)? (Sí/No)*

3.2 Indicadors "proveïdors"

Els proveïdors, dins l'àmbit de la responsabilitat social, són considerats un risc elevat, ja que per l'empresa és més complicat controlar les seves pràctiques com empresa socialment responsable. En aquest apartat es busca analitzar la relació de l'empresa amb els seus proveïdors.

- *Quina és la mitjana de temps de pagament als proveïdors. (1 a 15 dies, 16 a 30 dies, 31 a 45 dies o més de 46 dies).*
- *Quin percentatge de proveïdors estan situats a la comarca de l'Alt Empordà? (0-25%, 26-30%, 51-75% o 76-100%)*

3.3 Indicadors medi ambient

El medi ambient és l'últim aspecte estudiat. Per les empreses cada cop és més important tenir cura del medi ambient arran d'un increment de la preocupació dels consumidors sobre els aspectes mediambientals dels productes i serveis que consumeixen alhora que n'augmenta la seva legislació.

- *Quin és el nivell de temperatura del lloc de treball a l'estiu? (Càlid, sec o fred)*
- *Quin és el nivell de temperatura del lloc de treball a l'hivern? (Càlid, sec o fred)*
- *Disposen d'algun sistema per reduir el consum d'aigua? (Sí/No)*
- *Disposen d'algun sistema per reduir el consum d'energia? (Sí/No)*
- *S'eviten les impressions en paper no imprescindibles? (Sí/No)*
- *L'empresa compta amb alguna certificació ambiental?*
- *Disposen de servei de recollida selectiva?*

- *El lloc de treball disposa de papereres de reciclatge de paper, plàstic, orgànic i rebuig?*

3.4 Indicador “responsabilitat social”

A partir de les ponderacions establertes en l'apartat anterior, s'obtenen tres subindicadors amb la mitjana dels quals podem calcular l'Indicador “responsabilitat social”. Tot i que cada subindicador està format per un nombre diferent de variables, es considera que tots ells tenen un pes important en la responsabilitat social de les empreses, per això hem volgut calcular l'indicador final a partir de la mitjana.

Com més alts són els resultats significa que l'empresa és més responsable socialment. A l'hora d'analitzar els resultats de l'indicador i dels subindicadors, s'estableixen quatre tipus de situacions:

- *Si és menor o igual a 0,25; es marca amb el color vermell. Es considera que l'empresa està en el punt de partida i que encara ha de millorar molt perquè les seves pràctiques siguin considerades socialment responsables.*
- *Si està entre 0,26 i 0,50; es marca amb el color taronja. L'empresa ja ha començat a caminar cap a la responsabilitat social, però encara li queda camí per recórrer, moltes pràctiques millorables i accions a fer.*
- *Si està entre 0,51 i 0,75; es marca amb el color groc. L'empresa, tot i no estar en el rang més alt, porta a terme moltes pràctiques responsables i està en el camí que marca la responsabilitat social.*
- *Si és major a 0,75; es marca amb el color verd. Significa que l'empresa, en termes de responsabilitat social, es troba en una bona situació.*

4. Resultats

En l'anàlisi dels indicadors, s'ha de tenir en compte la mostra; aquesta és un reflex de les empreses que hi ha a la comarca. Això significa que la majoria de respostes han estat d'empreses del sector serveis, convertint l'anàlisi d'aquest sector en el més realista.

Dels altres sectors, tot i obtenir respostes, aquestes se n'han rebut menys, per això els resultats es podrien allunyar més de la realitat.

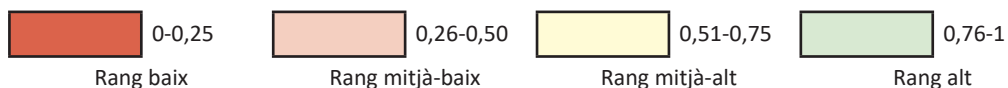
Les respostes dels indicadors estan classificades pels quatre sectors. Dins de cada sector s'han separat pel nombre de treballadors: per una banda, les considerades microempreses, menys de 10 treballadors; i per l'altra, totes les que comptin amb més de 10 treballadors. Finalment hi ha el total general de tots els sectors.

Amb la mostra estudiada, l'anàlisi dels indicadors és el següent:

- L'indicador dels treballadors total és del 0,66; se situa en la part mitjana-alta de l'indicador. Tot i que encara hi ha marge de millora, és un resultat força positiu. Si s'analitza per sector i nombre de treballadors, tots estan en el mateix rang.
- L'indicador dels proveïdors total és el més elevat dels subindicadors, és del 0,72. Tot i no estar en el rang més elevat el resultat és alt. Quan s'analitza per sectors, el de la construcció és el més elevat, és de 0,76 la mitjana. En aquest sector, els terminis de pagament s'han ponderat d'una manera diferent dels altres a causa dels seus cicles d'explotació, com s'ha explicat en la metodologia. En el sector primari, dins de la divisió per treballadors, per una banda hi ha les microempreses que tenen un resultat en el rang més elevat i, per altra, les empreses amb més de 10 treballadors tenen un resultat de 0,44, i es situen en el segon rang més baix.
- L'indicador de medi ambient total és de 0,49, el més baix de tots. Tant la seva anàlisi de manera individual com global és considerablement negatiu. La indústria i la construcció estan situades en un rang inferior al 0,50. El sector primari i els serveis es troben en un rang superior tot i que no en valors gaire elevats.
- L'indicador de responsabilitat social global, la mitjana ponderada dels subindicadors, és de 0,61, es situa dins d'aquest tercer rang en tots els sectors, la indústria és el sector amb l'indicador més baix i el de serveis és l'indicador més alt.

Taula 1. Resultats dels indicadors

Sector número treballadors	Indicador treballadors	Indicador proveïdors	Indicador medi ambient	Indicador RSC
Construcció	0,64	0,75	0,41	0,58
1-0 treballadors	0,62	0,76	0,42	0,57
>10 treballadors	0,74	0,78	0,41	0,62
Indústria	0,62	0,60	0,44	0,54
1-0 treballadors	0,59	0,63	0,42	0,53
>10 treballadors	0,68	0,53	0,50	0,56
Sector primari	0,64	0,69	0,56	0,62
1-0 treballadors	0,65	0,77	0,54	0,62
>10 treballadors	0,61	0,44	0,63	0,61
Serveis	0,66	0,74	0,51	0,63
1-0 treballadors	0,65	0,73	0,49	0,62
>10 treballadors	0,69	0,74	0,53	0,65
Indicador total	0,66	0,72	0,49	0,61

CONCLUSIONS I PERSPECTIVES DE FUTUR

L'objectiu del treball ha estat estudiar la responsabilitat social de les empreses a la comarca de l'Alt Empordà mitjançant la creació d'un indicador. Mesura la responsabilitat social, i està format per tres subindicadors que estudien la relació de l'empresa amb els treballadors, els proveïdors i el medi ambient.

Agafant un estudi anterior com a base, s'han triat els aspectes a estudiar de cada punt. Llavors, s'han quantificat a partir d'una sèrie de preguntes en una enquesta, amb l'obtenció de 160 respostes. Les respostes d'aquesta enquesta han estat classificades en funció del seu grau de responsabilitat social; essent 1 les més relacionades positivament amb RSC i 0 les que menys, també amb punts intermedis. Quan s'han tingut totes les respostes ponderades entre 1 i 0, s'han creat els tres subindicadors, a partir de la mitjana de totes les seves preguntes, i l'indicador global de RSC com a la mitjana ponderada d'aquests tres.

L'estudi ha conclòs que, en base a les respostes recollides, l'indicador global de responsabilitat social de la comarca és de 0,61. Tot i això, quan se separen els resultats per sectors, i dins d'aquest per nombre de treballadors, el que s'observa és que tot i tenir indicadors globals situats en el rang mitjà-alt, l'indicador de medi ambient ha obtingut els resultats més negatius. Això posa en evidència que les pràctiques de responsabilitat social de les empreses relacionades amb aquest punt no són suficients. És un aspecte al qual avui en dia, les empreses encara no li han atorgat la importància que li correspon d'acord amb la situació d'emergència climàtica actual.

S'ha constatat que en la majoria de casos les empreses amb un nombre de treballadors més gran de a 10 tenen indicadors més elevats, amb una relació favorable entre aquestes dues variables.

El sector també és un factor que ha resultat significatiu en els indicadors: hi ha en el sector serveis el resultat més elevat i en la indústria, el més baix. L'activitat que realitza l'empresa és clau a l'hora d'aplicar les polítiques estudiades, no tenint, per exemple, les mateixes exigències en termes de RSC una oficina que una fàbrica.

Aquest estudi es limita a una comarca i a una mostra d'un nombre d'empreses relativament petita, per la qual cosa seria interessant realitzar l'estudi amb una mostra més àmplia, analitzant totes les comarques que forment part de la província. És important recalcar que el treball es va dur a terme a l'inici de la pandèmia i en estat d'alarma.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- <https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/references/>
- Acuerdo del Consejo de Ministros. (2020). El Gobierno declara la emergencia climática. 25/03/2020, de Ministerio para la transición ecológica y el reto demográfico Lloc web: <https://www.miteco.gob.es/es/prensa/ultimas-noticias/el-gobierno-declara-la-emergencia-climatica-tcm:30-506550>

- Ana Caballo. (2020). Responsabilidad social corporativa (RSC). 24/04/2020, de Economipedia Lloc web: <https://economipedia.com/definiciones/responsabilidad-social-corporativa.html>
- Anselmo J. Millán M.. (2019). Participación de los trabajadores en la Gestión de la Seguridad y Salud en el Trabajo. 06/04/2020, de Prevencionar Lloc web: <https://prevencionar.com/2019/09/28/participacion-de-los-trabajadores-en-la-gestion-de-la-seguridad-y-salud-en-el-trabajo/>
- Antonio Vives. (2018). ¿Es hora de pasar de la RSE a los ODS?. 12/02/2020, de Agora: Inteligencia Colectiva para la Sostenibilidad Lloc web: <https://www.agorarsc.org/es-hora-de-pasar-de-la-rse-a-los-ods/>
- Cepyme. (2019). GUÍA PARA PYMES ANTE LOS OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE. 24/02/2020, de Cepyme Lloc web: <https://www.cepyme.es/wp-content/uploads/2019/11/Gu%C3%ADa-para-pymes-ante-los-ODS.pdf>
- Comissió de les Comunitats Europees. (2001). Libro Verde: Fomentar un marco europeo para la responsabilidad social de las empresas. 14/02/2020, Brussel·les: Comissió de les Comunitats Europees.
- Consell Comarcal Alt Empordà. (2020). La comarca en el context català i les comarques gironines. 24/04/2020, de Consell Comarcal Alt Empordà Lloc web: <https://www.altemporda.org/portal/el-model-territorial-comarcal/la-comarca-en-el-context-catala-i-de-les-comarques-gironines>
- Diocode. (2016). La importancia de la luz natural en la oficina. 06/04/2020, de Diocode Lloc web: <http://dicode.com/la-luz-natural-en-la-oficina/>
- Diputació de Barcelona. (2020). Què és l'RSC?. 12/02/2020, de Diputació de Barcelona. Lloc web: <https://www.diba.cat/web/rsc/que-es-l-rsc>
- Gestion (2020). Absentismo laboral: tipos, motivos y cómo acabar con él en tu empresa. 06/04/2020, de gestion.org Lloc web: <https://www.gestion.org/absentismo-laboral/>
- Grupo IMQ. (2016). Accidentes laborales: ¿cuáles son los más comunes?. 06/04/2020, de Grupo IMQ Lloc web: <https://canalsalud.imq.es/accidentes-laborales-mas-comunes/>
- Idescat. (2020). Alt Empordà. 24/04/2020, de Idescat Lloc web: <https://www.idescat.cat/emex/?id=02#h1ffff>
- Los ODS, claves en las políticas de RSC de las empresas. 12/02/2020, de Mapfre Lloc web: <https://noticias.mapfre.com/ods-claves-politicas-rsc-empresas/>
- Marc Vilanova I Marta Dinarès. (2009). Gestión de la responsabilidad social de la empresa (RSE) en las pymes. 24/02/2020, de ESADE Lloc web: http://itemsweb.esade.es/wi/research/iis/RScat/Guia_us_Indicadors_cast.pdf

- Martí Farré. (2019). ¿Sabes cómo funcionan los cursos bonificados para trabajadores?. 06/04/2020, de Emagister Lloc web: <https://www.emagister.com/blog/sabes-como-funcionan-los-cursos-bonificados-para-trabajadores/>
- Miguel Ángel Rodríguez. (2016). RSC, la responsabilidad social corporativa en la empresa. 23/04/2020, de Foro marketing Lloc web: <https://www.foromarketing.com/que-es-la-responsabilidad-corporativa/>
- OBS Business School. (2020). En el ámbito laboral: ¿Qué reuniones son realmente necesarias?. 06/04/2020, de OBS
- Business School Lloc web: <https://obsbusiness.school/es/blog-investigacion/recursos-humanos/en-el-ambito-laboral-que-reuniones-son-realmente-necesarias>
- *Observatorio de Responsabilidad Social Corporativa. (2020). Qué es la RSC. 14/02/2020, de Observatorio de Responsabilidad Social Corporativa Lloc web: <https://observatoriorsc.org/la-rsc-que-es/>*

ELS ODS: PETITS CANVIS PER UN MÓN MÉS SOSTENIBLE

Anàlisi dels progressos dels ajuntaments de capital de comarca de la província de Girona

Júlia Plana i Casas

*Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales
Grau en Comptabilitat i Finances*

Tutora: Helena Benito Mundet

RESUM

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible plantegen solucions a l'actual i insostenible creixement econòmic, ambiental i social a mitjà i llarg termini. Aquestes solucions i actuacions a dur a terme es resumeixen a través de l'Agenda 2030 i s'adapten a tots els nivells, tant a nivell municipal com en l'àmbit de tot el país.

L'objectiu d'aquest treball és veure el grau d'acompliment que tenen els ajuntaments de capital de comarca de la província de Girona amb l'Agenda 2030. En aquest cas són: Banyoles, La Bisbal d'Empordà, Girona, Olot, Puigcerdà, Ripoll i Santa Coloma de Farners.

L'Agenda 2030 defineix els 17 objectius a tractar i assolir. En el cas del següent estudi, se n'han escollit un total de 8.

L'avaluació d'aquest grau d'acompliment es fa a través d'uns índexs que venen fixats per l'estudi de "Los Objetivos de Desarrollo Sostenible en 100 Ciudades Españolas" i les fites que venen marcades per la Generalitat de Catalunya.

Com a conclusió, els resultats de l'estudi mostren el coneixement, diferents ajuntaments de capital de comarca de la província de Girona, dels ODS i el compromís amb l'Agenda 2030. Tot i així, són necessàries i calen un seguit de millores.

RESUMEN

Los objetivos de desarrollo sostenible plantean soluciones al actual e insostenible crecimiento económico, ambiental y social a medio y largo plazo. Estas soluciones y actuaciones que se tienen que dar a cabo se resumen a través de la Agenda 2030 y se adaptan a todos los niveles, tanto a nivel municipal como a nivel estatal.

El objetivo principal del trabajo es conocer el grado de cumplimiento que tienen los ayuntamientos de capital de comarca de la provincia de Girona con la Agenda 2030. En este caso son: Banyoles, La Bisbal d'Empordà, Girona, Olot, Puigcerdà, Ripoll y Santa Coloma de Farners.

La Agenda 2030 define los 17 objetivos a tratar y alcanzar. Para poder hacer el estudio del caso se han escogido un total de 8 objetivos.

La evaluación de este grado de cumplimiento se realiza a través de unos índices que vienen fijados por el estudio de “Los Objetivos de Desarrollo Sostenible en 100 Ciudades Españolas” y los parámetros que vienen marcados por la Generalitat de Catalunya.

Como conclusión, los resultados del estudio muestran el conocimiento, por parte de los diferentes ayuntamientos de capital de comarca, de los ODS y su compromiso con la Agenda 2030. Aún así, se necesitan muchas mejoras.

ABSTRACT

The sustainable development goals propose solutions to the current and unsustainable economic, environmental and social growth in the medium and long term. These solutions and actions that have to be carried out are summarized through the 2030 Agenda for Sustainable Development and are adapted to all levels of the country.

The main objective of this study is to know the degree of compliance that the capital city councils of the province of Girona have with the 2030 Agenda for Sustainable Development. In this case they are: Banyoles, La Bisbal d'Empordà, Girona, Olot, Puigcerdà, Ripoll and Santa Coloma de Farners.

2030 Agenda for Sustainable Development defines a total of 17 objectives that have to be achieved. In order to carry out with the study, 8 objectives have been chosen.

The evaluation of this degree of compliance is carried out through indices that are set by the study of “Los Objetivos de Desarrollo Sostenible en 100 Ciudades Españolas” and the targets that are set by the Generalitat de Catalunya.

In conclusion, the results of the study show that the capital city councils have the knowledge of the SDGs and their commitment to the 2030 Agenda for Sustainable Development, but they still have to improve any things.

PARAULES CLAU: Objectius de desenvolupament sostenible, Agenda 2030

PALABRAS CLAVE: Objetivos de desarrollo sostenible, Agenda 2030

KEYWORDS: Sustainable development goals, Agenda 2030

DESENVOLUPAMENT

Nacions Unides es va començar a plantejar com cuidar les generacions futures sense comprometre les generacions actuals. Amb altres paraules, es planteja solucions per combatre l'insostenible creixement econòmic, ambiental i social.

Aquesta institució descriu un seguit d'accions o un model de desenvolupament per reconduir la situació a través de l'Agenda 2030, que és possible adaptar tant a escala municipal com en l'àmbit de tot el país.

L'objectiu principal d'aquest treball és veure el grau d'acompliment que tenen els ajuntaments de capital de comarca de la província de Girona, que són: Banyoles, La Bisbal d'Empordà, Figueres, Girona, Olot, Puigcerdà, Ripoll i Santa Coloma de Farners.

L'avaluació d'aquest grau d'acompliment serà a través d'uns índexs que venen fixats entre l'estudi de "Los objetivos de Desarrollo Sostenible en 100 Ciudades Españolas" i les fites marcades per la Generalitat. Aquests índexs poden ser quantificats i comparats amb els resultats estàndards. Així doncs, avaluant aquests índexs es pot aconseguir l'objectiu marcat d'aquest treball.

1. Procedència dels ODS

El 1987 va aparèixer el concepte de Desenvolupament Sostenible en un informe basat en la salut humana, la justícia social i el respecte al medi ambient redactat per la ministra noruega Gro Harlem Brundtland.

El 1992 es va tenir lloc la Cimera de Rio. D'aquí va sorgir l'Agenda 2021, on es recollien tot un seguit d'accions a adoptar per aconseguir el Desenvolupament Sostenible.

El 1994 les ciutats europees van signar la Carta d'Aalborg on es comprometien a participar en les iniciatives de l'Agenda 2021 i el desenvolupament d'un programa per aconseguir donar protecció al camp atmosfèric, tot contraestant la contaminació.

El 2000 van sorgir els Objectius del Mil·lenni, els quals van ser un altre intent de conscienciació el Desenvolupament Sostenible.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible sorgeixen l'any 2015 a partir d'una reflexió molt crítica sobre les accions adoptades a escala mundial, en veure el que realment s'havia aconseguit i el que no i la manera de seguir aplicant mesures pel Desenvolupament Sostenible.

Es va fer la Cimera del Desenvolupament Sostenible per tal de crear una estratègia per assolir els objectius. El resultat va ser l'Agenda 2030 on es defineixen 17 objectius següents:

1. Fi de la pobresa
2. Fam zero
3. Salut i benestar

4. Educació de qualitat
5. Igualtat de gènere
6. Aigua neta i sanejament
7. Energia assequible i no contaminant
8. Treball decent i creixement econòmic
9. Indústria, innovació i infraestructura
10. Reducció de desigualtats
11. Ciutats i comunitats sostenibles
12. Producció i consum responsables
13. Acció pel clima
14. Vida submarina
15. Vida d'ecosistemes terrestres
16. Pau, justícia i institucions sòlides
17. Aliances per aconseguir els objectius

2. Objectius de Desenvolupament Sostenible

Els ODS cobreixen la dimensió social, econòmica i ambiental a través de 5 pilars fonamentals: pau, persones, prosperitat, planeta i aliances.

El primer pilar, la pau, es basa a promoure la pau, la justícia i les societats inclusives. Podem definir societats inclusives com societats on no es tracti les persones de diferent manera pel fet de ser diferents en capacitat, raça o qualsevol altre aspecte.

El segon pilar, les persones, té com a finalitat posar fi a la pobresa i la fam en totes les seves formes i garantir la igualtat i dignitat entre sexes.

Seguidament, la prosperitat vol assegurar vides satisfactòries en harmonia amb la naturalesa.

El pilar basat en el planeta té com a objectiu protegir els recursos naturals del nostre planeta i el clima perquè les generacions futures puguin gaudir d'una vida en bones condicions.

Finalment, el pilar que tracta sobre les aliances vol implementar l'agenda a través d'una sòlida aliança global, és a dir, el que pretén és que entre administracions públiques es puguin proposar i aconseguir objectius conjunts.

En resum, una de les característiques principals d'aquests nous 17 objectius és que per primera vegada no només es basen a superar la pobresa i la fam, sinó també a solucionar problemes de violència, discriminació, medi ambient o drets humans.

3. El paper de la Generalitat de Catalunya

La Generalitat de Catalunya ha actuat davant l'Agenda 2030 i ha reafirmat el seu compromís amb l'Agenda 2030 a través de l'aprovació del Pla Nacional per a la implementació de l'Agenda 2030.

En aquest Pla s'identifiquen els compromisos del Govern amb cada un dels ODS i de les seves respectives fites. S'inclouen 920 compromisos, 810 dels quals s'adrecen a transformar Catalunya i la part restant, 110, s'adrecen a generar un impacte global positiu al món. D'aquests 920 compromisos, 224 ja venen establerts per les Nacions Unides, la qual cosa vol dir que la Generalitat s'ha compromès amb 696 fites extres del que es proposen inicialment.

4. Objectius escollits

En aquest treball s'han escollit 8 objectius per tal de fer l'estudi. El criteri establert per l'elecció dels objectius ha estat el de les "P". Aquests objectius cobreixen la dimensió social, econòmica i ambiental a través de 5 pilars fonamentals: pau, persones, prosperitat, planeta i aliances.

Tots 8 objectius fan un incís en tots els pilars i, per tant, són prou significatius per dur a terme l'estudi.

Els objectius escollits són:

1. Fi de la pobresa
2. Fam zero
3. Salut i benestar
6. Aigua neta i sanejament
8. Treball decent i creixement econòmic
9. Indústria, innovació i infraestructura
12. Producció i consum responsables
17. Aliances per aconseguir els objectius

5. Criteris i llindars utilitzats

Criteri 1: pels indicadors extrets del treball de referència s'utilitzen els mateixos criteris proposats en el treball.

Criteri 2: avaluar els indicadors amb la mitjana de Catalunya (MC) i la mitjana dels resultats obtinguts de l'indicador (MRI). Funcionament:

- Verd = $<MC$; Groc = $(MC, MRI]$;
- Diferència = $MRI - MC = x$
- Taronja = $(MRI, MRI+x]$; Vermell = $>MRI+x$;

Criteri 3: s'aplica als indicadors en què Catalunya té com a objectiu reduir o mantenir una taxa.

- Verd = Objectiu Catalunya; Groc = reducció del 10% menys
- Taronja = reducció del 11% al 20% menys; Vermell = a partir del 30% de reducció menys de l'objectiu.

6. Indicadors utilitzats

Taula 1. Síntesi dels indicadors amb els seus criteris i llindars

	INDICADOR	PITJOR VALOR	MILLOR VALOR	UNITATS	LLINDAR VERD	LLINDAR VERMELL	CRITERI
O D S 1	Renda neta disponible	19.773	25.445	€/any	>24,499	<19.599,20	3
	Pressupost dedicat a serveis socials i promoció social	38,22	197,67	€ per càpita	100	39,69	1
	Renda declarada per sota 6.010€	24,93	17,75	% població	20,22	30,78	1
	Renda mitjana garantida	661,75	778,61	€ prestació	>664	<531,2	3
O D S 2	Ajuda alimentària a persones desfavorides	6,6	2,5	% població	<3	>5,1	2
	Malbaratament alimentari	12,98	2,78	% reducció respecte 2015	<0	>20	3
O D S 3	Morts per accident de trànsit	-15,68	-100	% reducció respecte 2010	<-40	>-21	3
	Mortalitat general	1,123	0,724	% població	<0,882	>3,9236	2
	Naixements	-22,87	-0,19	% reducció respecte 2015	>-11,2	<-15,38	2
	Mortalitat infantil	34,87	-100	% reducció respecte 2014	<0	>30	3
	Persones grans que viuen soles	31,3	24,7	% Població	<28,6	>29,2	2
O D S 6	Preu de l'abastament domèstic de l'aigua	0,9228	0,1159	€/m3	0,64	1,32	1
	Preu del sanejament domèstic de l'aigua	0,2204	0,0339	€/m3	0,53	0,93	1
	Consum diari aigua	508,2	135,34	L/(HAB*DIA)	<110	>430,56	2
	Pressupost dedicat a l'aigua	0	84,87	€/càpita	24,87	1,86	1
O D S 8	Taxa d'atur	14,94	5,77	% Població	11,64	13,28	2
	Taxa d'atur juvenil	12,5	5,28	% Aturats	<7,18	>8,84	2
	Taxa d'atur que busquen feina per primera vegada	8,57	0,7	% Aturats	5,11	9,41	1
	Taxa atur llarga duració	7,4	1,9	% aturats	5,11	9,41	1
	PIB per càpita	16,1	37,5	€ / càpita	28,4	17,51	1
O D S 9	Comunicacions mòbils de banda ampla	3,64	12,96	banda ampla/ 10.000habi	10,13	5,15	1

	INDICADOR	PITJOR VALOR	MILLOR VALOR	UNITATS	LLINDAR VERD	LLINDAR VERMELL	CRITERI
O D S 1 2	Reciclatge paper i cartró	20,53	43,29	kg/persona	22,82	8,79	1
	Reciclatge envasos lleugers	17,17	35,06	kg/persona	19,19	7,68	1
	Reciclatge vidre	16,22	37,41	kg/persona	19,87	7,92	1
O D S 1 7	Autonomia de la institució municipal	78,15	94,88	% ingressos propis	93,92	84,21	1

7. Metodologia

El procediment per la recerca dels resultats ha estat buscar els indicadors més convenients de cada objectiu, tenint en compte que els ajuntaments són de dimensió reduïda, excloent Girona. Per escollir els indicadors m'he basat en el treball "Los objetivos de Desarrollo Sostenible en 100 Ciudades Españolas" i en la memòria de Catalunya en referència als ODS.

Les dades de cada un dels objectius són extretes d'internet, ja sigui en organismes autònoms encarregats de fer estadístiques en l'àmbit espanyol i català (INE), a la pàgina de l'Agència de Residus de Catalunya, l'Agència Tributària, etc. També algunes dades han estat aconseguïdes directament de regidors d'ajuntaments, diferents consorcis, el cos de Mossos d'Esquadra i Policia Local. Tot i així, calen un seguit de millores, com podrien ser: incrementar la inversió en I+D+i en el sector públic, aconseguir el 100% d'energia d'origen renovable i enfortir les aliances locals, comarcals, autonòmiques i nacionals, per arribar més lluny.

8. Resultats obtinguts

En el següent quadre es mostren els resultats obtinguts dels indicadors amb el color del llindar que li pertoca pel resultat obtingut.

Taula 2. Resultat obtingut dels indicadors

ODS	INDICADOR	BANYOLES	LA BISBAL D'EMPORDÀ	FIGUERES	GIRONA	OLOT	PUIGCERDÀ	RIPOLL	SANTA COLOMA DE FARNERS
ODS 1	Renda neta disponible	Yellow	Orange	Orange	Green	Orange	Orange	Orange	Orange
	Pressupost dedicat a serveis socials i promoció social	Pink	Green	Green	White	Pink	White	Orange	Orange
	Renda declarada per sota 6.010€	Green	Yellow	Yellow	Green		Yellow	Green	Green
	Renda mitjana garantida	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green	Green
ODS 2	Ajuda alimentària a persones desfavorides	Green	Yellow	Orange	Pink	Yellow	Yellow	Yellow	Orange
	Malbaratament alimentari	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
ODS 3	Morts per accident de trànsit	Green	Green	Orange	Yellow	Green	Green	Green	Pink
	Mortalitat general	Orange	Orange	Green	Green	Orange	Green	Orange	Green
	Naixements	Pink	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Green	Green	Green
	Mortalitat infantil	Green	Pink	Green	Green	Green	Green	Orange	Orange
	Persones grans que viuen soles	Green	Green	Pink	Yellow	Green	Pink	Pink	Green
ODS 6	Preu de l'abastament domèstic de l'aigua	Yellow	Green	Green	Yellow	Green	Yellow	Orange	Green
	Preu del sanejament domèstic de l'aigua	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
	Consum diari aigua	Yellow	Orange	Yellow	Yellow	Yellow	Pink	Yellow	Orange
	Pressupost dedicat a l'aigua	Pink	Green	Green	White	Orange	White	Pink	Pink
ODS 8	Taxa d'atur	Green	Yellow	Orange	Yellow	Green	Green	Green	Green
	Taxa d'atur juvenil	Pink	Yellow	Orange	Orange	Yellow	Pink	Orange	Yellow
	Taxa d'atur que busquen feina per primera vegada	Yellow	Orange	Orange	Yellow	Green	Green	Yellow	Orange
	Taxa atur llarga duració	Green	Green	Orange	Green	Green	Green	Green	Yellow
	PIB per càpita	Yellow	Pink	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow
ODS 9	Comunicacions mòbils de banda ampla	Orange	Pink	Orange	Orange	Pink	Green	Yellow	Orange
ODS 12	Reciclatge paper i cartó	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green	Green
	Reciclatge envasos lleugers	Green	Yellow	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Green
	Reciclatge vidre	Green	Yellow	Green	Green	Yellow	Green	Yellow	Green
ODS 17	Autonomia de la institució municipal	Orange	Pink	Yellow	Green	Yellow	Pink	Green	Yellow

Taula 3. Municipis amb el percentatge dels llindars obtinguts

	PUIGCERDÀ	GIRONA	BANYOLES	OTOT	SANTA COLOMA DE FARNERS	RIPOLL	FIGUERES	LA BISBAL D'EMPORDÀ	TOTAL
VERD	14 56%	13 52%	13 52%	12 48%	12 48%	10 40%	9 36%	8 32%	91 46%
GROC	4 16%	7 28%	5 20%	7 28%	4 16%	7 28%	7 28%	9 36%	50 25%
TARONJA	1 4%	2 8%	3 12%	3 12%	7 28%	6 24%	8 32%	4 16%	34 17%
VERMELL	4 16%	1 4%	4 16%	3 12%	2 8%	2 8%	1 4%	4 16%	21 11%
NO DADES	2 8%	2 8%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	4 2%
TOTAL	25 1	25 1	25 1	25 1	25 1	25 1	25 1	25 1	200 1

A l'hora d'interpretar els resultats podem establir clarament tres grups en funció dels índexs assolits (llindar verd), de més a menys. En el primer, trobem els municipis de Girona, Puigcerdà i Banyoles, amb un 50% dels indicadors en verd; en el segon, Olot i Santa Coloma de Farners, amb un 42,31%; i en el tercer, Ripoll, Figueres i La Bisbal d'Empordà, amb una mica més del 30%.

Interpretació dels resultats per indicadors:

Observant els resultats individuals de cada indicador, s'ha vist que hi ha una clara consciència amb el malbaratament alimentari, el reciclatge en general i el sanejament de l'aigua.

També podem observar que l'objectiu d'erradicar la pobresa extrema, en aquesta província està assolit, ja que tant l'índex 3 com el 4 estan dins el llindar verd en quasi tots els municipis.

En la part contrària, tenim una mala adaptació a les noves tecnologies, un alt consum diari d'aigua respecte a l'objectiu de Catalunya i, en la banda de l'ocupació, una alta taxa d'atur tant juvenil com dels que busquen feina per primera vegada.

Per la resta d'indicadors, els resultats són molt variats. Tot i això, hi ha una clara tendència amb els resultats dins el llindar verd, ja que dels 188 resultats possibles entre tots els municipis, 87 estan assolits, que és quasi la meitat.

PROPOSTES DE MILLORA:

Els resultats a l'estudi mostren el coneixement dels ODS i el compromís amb l'Agenda 2030.

Tot i això, calen un seguit de millores com: incrementar la inversió en I+D+i al sector públic, aconseguir el 100% d'energia d'origen renovable i enfortir les aliances locals, comarcals, autonòmiques i nacionals, per arribar més lluny.

CONCLUSIONS I PERSPECTIVES DE FUTUR

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible no són nous, és a dir, molts dels conceptes que contenen ja eren en el punt de mira anteriorment i havien estat tractats abans. La diferència d'aquests objectius rau en l'Agenda 2030, que ha servit per posar sobre la taula les preocupacions mundials i establir-les com a objectius a acomplir en una data determinada.

L'evidència dels resultats obtinguts en l'estudi, reflecteix que, en general, els governs municipals coneixen els continguts dels ODS i s'han compromès amb l'Agenda 2030 i la seva sensibilització. Així i tot, malgrat que s'hi està treballant, és evident que els queden molts reptes per afrontar.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Agència Estatal de l'Administració Tributària. (2020). [Consultat: 29 d'abril 2020]. Recuperat de <https://www.agenciatributaria.es/>
- Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. (2020). L'agenda 2030 per al desenvolupament sostenible. [Consultat: 13 abril 2020]. Recuperat de http://cads.gencat.cat/ca/Agenda_2030/
- Consorci de la Garrotxa. (2020). [Consultat: 13 abril 2020]. <https://www.casg.cat/>
- El Consorci de Benestar Social del Ripollès. (2020). [Consultat: 12 abril 2020]. <https://cbsripollesblog.wordpress.com/memoria/>
- Diputació de Barcelona. (2020). *Què són els ODS?*. [Consultat: 19 febrer 2020]. Recuperat de <https://www.diba.cat/es/web/ods/que-son-els-ods>
- Generalitat de Catalunya. (2020). [Consultat: 24 març 2020]. Recuperat de <http://web.gencat.cat/ca/inici/>
- Generalitat de Catalunya. (2015). *Annex al Pla Nacional per a la Implementació de l'Agenda 2030 a Catalunya*. [Consultat: 31 març 2020]. Recuperat de http://cads.gencat.cat/web/.content/00_agenda_2030/Memoria-Pla-nacional-Agenda-2030.pdf
- Generalitat de Catalunya. (2020). *Govern obert. Transparència*. [Consultat: 14 abril 2020]. <http://governobert.gencat.cat/ca/transparencia/>
- Institut d'Estadística de Catalunya. (2020). [Consultat: 24 abril 2020]. Recuperat de <https://www.idescat.cat/?lang=es>
- Instituto Nacional de Estadística (2020). [Consultat: 14 abril 2020]. Recuperat de <https://www.ine.es/>

- Ministerio de la Presidencia, Relaciones con las Cortes e Iguadad. (2020). *Agenda 2030*. [Consultat: 12 abril 2020]. Recuperat de <https://www.agenda2030.gob.es/>
- Naciones Unidas. (2020). [Consultat: 24 abril 2020]. Recuperat de <https://www.un.org/es/>
- Naciones Unidas. (2020). *Objetivos de desarrollo sostenible*. [Consultat: 28 març 2020]. Recuperat de <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>
- Sánchez de Madariaga, Inés., García López, Javier. i Sisto, Raffaele. (2018). *Mirando hacia el futuro: Ciudades Sostenible. Los Objectivos de Desarrollo Sostenible en 100 ciudades españolas*. [Consultat: 29 abril 2020]. Recuperat de <http://reds-sdsn.es/wp-content/uploads/2018/10/Informe-urbano-REDS-ODS-2018-parte-I.pdf>

EL ROL DE LA UNIÓ EUROPEA PER FER FRONT A LA CONTAMINACIÓ GENERADA PER LA INDÚSTRIA CÀRNIA

Sandra Cuesta i Amer

*Facultat de Dret
Grau en Dret*

Tutora: Dra. Francina Esteve Garcia

RESUM

Essent una de les indústries que genera més contaminació, ens plantejem si Europa està duent a terme les mesures necessàries per disminuir l'impacte de la indústria càrnia. Estudem l'evolució de la Política Agrícola Comuna i com es realitza el repartiment d'ajudes, per saber si desincentiven la producció o si la continuen potenciant. Analitzem les diferents directives europees mediambientals que es poden aplicar a les explotacions animals dirigides a disminuir la contaminació que generen, per descobrir si són eficients i suficients. I parlem sobre el repartiment de competències que es produeix entre els ens comunitaris, nacionals, regionals i locals per entendre la respectiva part de responsabilitat a l'hora de preservar els hàbitats naturals i si és la forma correcta d'enfocar-ho.

RESUMEN

Siendo una de las industrias que más contamina, nos planteamos si Europa está llevando a cabo las medidas necesarias para disminuir el impacto de la industria cárnica. Estudiamos la evolución de la Política Agrícola Común y cómo se realiza el reparto de ayudas, para saber si desincentivan la producción o si la siguen potenciando. Analizamos las diferentes directivas europeas medioambientales que pueden aplicarse a las explotaciones animales dirigidas a disminuir la contaminación que generan, para descubrir si son eficientes y suficientes. Y hablamos sobre el reparto de competencias que se produce entre los entes comunitarios, nacionales, regionales y locales para entender su parte de responsabilidad a la hora de preservar los hábitats naturales y si es la forma correcta de enfocarlo.

ABSTRACT

Being one of the most polluting industries, we wonder if Europe is taking the necessary measures to reduce the impact of the meat industry. We study the evolution of the Common Agricultural Policy and how aid is distributed, to find out if they discourage production or if they continue to boost it. We analyse the different European environmental directives that can be applied to animal farms aimed at reducing the pollution they generate, to discover if they are efficient and sufficient. And we talk about the division of

powers that occurs between community, national, regional and local bodies to understand the respective part of responsibility when it comes to preserving natural habitats and if it is the right way to approach it.

PARAULES CLAU: Unió Europea, indústria càrnia, medi ambient, directiva, PAC

PALABRAS CLAVE: Unión Europea, industria cárnica, medio ambiente, directiva, PAC

KEYWORDS: European Union, meat industry, environment, directive, CAP

DESENVOLUPAMENT

Després d'una breu introducció, comencem analitzant l'evolució de la PAC des de la seva creació, el 1962, fins a l'actualitat. Això ens serveix per veure quan comença a aparèixer l'interès per protegir el medi ambient en el sector ramader dins la Unió Europea i quina és la importància que se li dona actualment. Veiem que, tot i donar cada cop més importància als aspectes mediambientals, segueix havent-hi una distribució desequilibrada dels fons i una escassa dotació financera destinada al desenvolupament rural i sostenible.

De cara al futur i com a punt a destacar de la nova reforma, a partir d'ara, més que en normes i compliment, la PAC se centrarà en resultats i rendiments. Cada any, els estats hauran d'enviar un informe de rendiment a la Comissió per mostrar els avenços cap als objectius que s'han establert en funció d'indicadors de resultats específics. Llavors, la Comissió revisarà els informes i estudiarà qualsevol acció adequada, incloses les recomanacions per millorar el rendiment quan sigui necessari, sempre amb la possibilitat de recompensar o penalitzar els estats.

En relació a la PAC també veiem que existeix la "condicionalitat", que serveix per incentivar el compliment de les normes. Això pot suposar una reducció total o parcial dels pagaments de les ajudes si aquestes s'incomplixen. Tot i això, l'única norma sotmesa a aquesta condicionalitat que protegeix el medi ambient és la Directiva sobre nitrats per protegir l'aigua (91/676/CEE), que deixa fora molts altres aspectes a protegir. A més, les reduccions que es realitzen a les ajudes (en la majoria dels casos inferiors al 5%) poden resultar insignificants per a grans explotacions, i el nombre mínim de controls que s'exigeix als Estats (1%) no permet identificar gran part dels infractors i la norma perd eficàcia.

En el següent apartat del treball passem a analitzar diferents normatives europees mediambientals que afecten la ramaderia directament, així com les seves transposicions a Espanya i Catalunya.

En primer lloc, hi ha un parell de directives que actuen de manera transversal i s'apliquen a tots els projectes o indústries que puguin suposar un perill pel clima: la Directiva 2011/92/

UE (sobre Avaluació d'Impacte Ambiental), relativa a l'avaluació de les repercussions de determinats projectes públics i privats sobre el medi ambient, assegura que tots els projectes, incloent-hi els agrícoles o ramaders, que puguin generar un impacte en el medi, estiguin subjectes a una avaluació ambiental; i la Directiva 96/61/CE (sobre Emissions Industrials), s'encarrega d'evitar, reduir o controlar l'alliberament de substàncies a l'aire, la terra o l'aigua i els impactes negatius al medi ambient a causa de les indústries.

Llavors, estudiem en dos blocs diferenciats la principal normativa sobre emissions a l'atmosfera (Directiva (UE) 2016/228455, relativa a la reducció de les emissions nacionals de determinats contaminants atmosfèrics, que té per objectiu reduir les emissions de gasos nocius a l'atmosfera i aconseguir no superar uns nivells d'emissió màxims) i sobre la contaminació del sòl i de l'aigua (Directiva 91/676/CEE relativa a la protecció de les aigües contra la contaminació produïda per nitrats utilitzats en l'agricultura, que se centra a aconseguir una reducció progressiva d'aquest tipus de contaminació i, a la vegada, actua preventivament per evitar nous possibles focus que puguin generar-se en el futur).

Trobem que totes aquestes normes contenen alguns aspectes positius i d'altres que es podrien millorar, i en fem la seva anàlisi.

Finalment, prenem en consideració com es duu a terme el repartiment de competències entre els diferents ens competents, ja sigui en l'àmbit europeu, nacional, regional o local. A trets generals, podem dir que entre la Unió Europea i els Estats regiran els principis de subsidiarietat i proporcionalitat per part de les institucions europees. Amb el repartiment de competències entre la Unió Europea i els Estats membres observem com n'és d'important que hi hagi uns objectius a assolir molt definits en la legislació europea mediambiental, ja que aquests condicionaran les actuacions dels països, i a la vegada, s'han d'establir unes bases comunes perquè hi hagi certa homogeneïtat en la forma d'assolir-los.

La delimitació de les competències estatals i autonòmiques en matèria de medi ambient és extremadament complexa, i aquesta complexitat deriva de l'estreta relació de la matèria ambiental amb molts altres sectors. En teoria, a l'Estat se li atribueix únicament la competència sobre legislació bàsica i les CCAA podran realitzar el desenvolupament normatiu d'aquestes bases. Tot i això, l'Estat acaba tenint un ventall de possibilitats d'actuació sobre el medi ambient que va més enllà de la legislació bàsica, amb la reducció consegüentment, de l'esfera competencial de les CCAA.

Per acabar, sobre els ens locals existeixen disposicions amb un caràcter molt general, i ens hem de fixar en la normativa sectorial per comprovar si les competències sobre medi ambient han estat assumides per ells o no. Això ens indica que poden haver-hi sectors, com és el cas de la protecció de l'aigua, regulats detalladament per la majoria d'ens locals, però no passa amb la resta de matèries, per les quals s'hauran de remetre a la legislació autonòmica o estatal, com per exemple, per la contaminació del sòl. Llavors, a causa que els ens municipals no tenen competències per regular en matèria d'agricultura i ramaderia, no podran incidir de forma directa en el funcionament de la indústria càrnia.

CONCLUSIONS I PERSPECTIVES DE FUTUR

En primer lloc, fent referència a la Política Agrícola Comuna, hem vist que el seu interès per protegir el medi ambient no ha parat de créixer fins al dia d'avui. La que va néixer essent una organització amb objectius únicament econòmics i per augmentar la producció, assegurant el subministrament de menjar de qualitat, segur i assequible a tots els ciutadans europeus, ben aviat va començar a introduir mesures mediambientals com els estabilitzadors agraris o l'ecocondicionalitat, encara vigents, o inclús va crear un segon pilar encarregat d'ajudar el desenvolupament rural. Aquesta adaptabilitat que ha demostrat al llarg dels anys és el que ha assegurat la seva rellevància continuada (Rosario i Robin, 2018, p. 1). Fins al moment s'han pogut observar algunes millores, com que les emissions de gasos d'efecte hivernacle provinents del sector agrícola disminuïssin un 21% entre 1990 i 2014, sense afectar el rendiment de la producció. No obstant això, segueixen havent-hi reptes ambientals molt importants i queda molt per recórrer (Comissió Europea, 2019, p. 3).

Sobretot, a causa del paper essencial que desenvolupa la PAC en la configuració de l'agricultura europea i en el pressupost europeu, és fonamental saber com es gasten els diners públics, i avaluar si s'han creat els instruments de política necessaris per afrontar el creixement massiu de la ramaderia industrial i els seus impactes consegüents.

El 2017, el 71,2% de les terres agrícoles europees es van utilitzar per a la producció d'aliments per a animals, i el 63% estaven destinades a la producció de pinso, que s'acostuma a cultivar intensivament fertilitzants sintètics i plaguicides, amb tots els impactes associats a la salut, al medi ambient i al clima que això comporta (Greenpeace, 2019, p. 15). Llavors, si sumem totes les ajudes que reben els sectors de la carn i làctics amb les ajudes que rep l'agricultura destinada als animals (entre el 69 i el 79%), ens surt una quantitat restant molt reduïda destinada a l'agricultura pel consum humà, que acaba essent la menys beneficiada. Per exemple, si ens fixem en la distribució dels pagaments d'ajudes associades voluntàries que es van realitzar en el mes de març del 2020 a Espanya, observem que el sector de la ramaderia va rebre un total de 66.665.764,23€ mentre que els productes agrícoles només van rebre 8.407.462,33€ (dels quals, 3.010.606,25€ es van assignar als cultius proteics destinats al consum animal) (Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, 2020, p. 10).

Per altra banda, a més d'una distribució molt desproporcionada entre agricultura i ramaderia dins del primer pilar, també segueix havent-hi molta desigualtat entre els dos pilars (Ruiz, 2019). A Espanya, per exemple, es destina un 81% del pressupost només al primer pilar i, del 19% restant, recordem que els Estats només tenen l'obligació d'invertir un 30% a la protecció del medi ambient. Això ens deixa amb un 5,7% del pressupost total de la PAC destinat a projectes mediambientals. Amb aquestes dades, observem que el repartiment d'ajudes no acaba d'estar ben enfocat.

En aquest sentit, tot i que oferir més llibertat als Estats és beneficiós perquè podran realitzar projectes més personalitzats, redistribuir les ajudes com considerin més adient i obtenir millors resultats, seria convenient que la Unió Europea obligués els Estats a destinar un percentatge de les ajudes més elevat a la protecció del medi, ja que el percentatge que

s'hi destina actualment és pràcticament insignificant. Segons McEldowney (2020, p.1), la UE pot utilitzar la PAC com a eina per influir en la presa de polítiques en matèria de canvi climàtic, però es veu molt limitada per la falta d'implementació obligatòria dirigida als estats membres.

En l'àmbit nacional, i com que Espanya distribueix els fons de la PAC segons el tipus de cultiu i no segons la zona geogràfica, una altra possible solució per millorar el repartiment d'ajuts, seria oferir més beneficis a aquelles regions o comarques agràries que destinin els seus terrenys a l'agricultura extensiva i a les pastures naturals, les quals són menys perjudicials per a l'entorn.

Com veiem, tot i que tres dels nou objectius que els estats membres han d'acomplir estan explícitament relacionats amb la protecció ambiental i climàtica, la proposta de la PAC no proporciona cap mecanisme clar per garantir que els governs els aconseguixin. Tot el contrari: les ajudes proporcionades beneficien aquelles indústries més perjudicials. El simple fet que considerablement més de la meitat del pressupost total de la PAC estigui vinculat al sector ramader va en contra de l'advertència urgent dels científics per reduir substancialment el consum i la producció d'aliments d'origen animal. Aquests diners s'haurien de destinar a donar suport a ramaders extensius que criïn animals a través de mitjans ecològicament responsables, com he esmentat, a Espanya a través de les regions de pagament, i encoratjar dietes saludables i sostenibles on predominin els aliments d'origen vegetal perquè disminueixi el consum global d'aliments d'origen animal, per exemple, introduint més polítiques de conscienciació en l'àmbit local.

Els fons públics s'han d'utilitzar de manera que es redueixi el nombre total d'animals produïts, augmentant la qualitat, preservant les pastures naturals i garantint el suport de les comunitats rurals, si es vol aconseguir una major protecció del medi (Greenpeace, 2019, p.20), però l'assignació de les ajudes no s'està fent d'acord amb aquests objectius. En general, observem que la PAC no només no està ajudant en la disminució de la contaminació provocada per aquest sector ni està intentant frenar la quantitat de producció d'aliments d'origen animal, sinó que més aviat l'està afavorint i subvencionant.

En segon lloc, el dret ambiental, el qual està en constant creixement, és l'àrea del dret comunitari que resulta més problemàtica a l'hora de la seva implementació. El 2002, les directives mediambientals suposaven menys del 10% del total de directives aplicables a la Unió Europea. Tot i això, quasi un 40% dels expedients en tramitació per la detecció d'una possible infracció del dret comunitari, apareixien referits a l'àrea mediambiental (Izcara, 2002, p.88). Una de les raons principals és la manca de voluntat política per afrontar els temes mediambientals, sobretot si les mesures tenen una implicació financera o amenacen interessos polítics nacionals (Beunen, Van der Knaap i Biesbroek, 2009, p. 58).

Totes les directives analitzades tenen alguna mancança, però la valoració general és que són poc ambiciosos i no representen la situació d'emergència climàtica en la qual vivim. Per una banda, no totes estableixen límits de contaminació, i les que ho fan són poc restrictives. Haurien de ser més exigents i proposar mesures més dràstiques, ja que segons l'informe "El medi ambient a Europa: Estat i perspectives 2020" (SOER 2020106), Europa no aconseguirà els objectius per al 2030 si no pren mesures urgents (Lung, 2019). També

haurien d'establir l'obligació als Estats d'aplicar unes sancions corresponents i conseqüents a la infracció realitzada i, a la vegada, crear uns mecanismes de control que permetin veure l'evolució i corregir els errors.

Per una altra banda, algunes directives són criticades per la seva gran discrecionalitat: haurien de determinar unes obligacions més concretes que fossin vinculants per a tots els estats. És cert que totes les directives haurien de gaudir d'unes bases el menys ambigües possible, que puguin seguir tots els estats membres perquè hi hagi més homogeneïtat, tot i això, en aquest aspecte hem de tenir en compte que la diversitat dels ambients naturals europeus és enorme i tots els entorns presenten circumstàncies específiques i s'enfronten a diferents amenaces. La UE no ha d'intentar desenvolupar detalladament polítiques i legislació que funcionin de la mateixa manera en tots els contextos, perquè això és senzillament impossible.

La flexibilitat, doncs, és necessària per aplicar les directives europees, però també cal que els governs nacionals l'utilitzin adequadament i que transposin cada norma amb les seves especialitats, tenint en compte el que demani aquella localització (Beunen et al., 2009, p. 66).

Si es realitzen els canvis esmentats, probablement es podrà disminuir, en part, la contaminació que actualment està generant la indústria càrnia, però, de tota manera, amb la previsió de l'augment de la producció, serà gairebé inevitable que la contaminació també augmenti, a no ser que hi hagi un enfocament diferent d'aquesta legislació. Per exemple, es podrien aplicar uns límits de producció i a la vegada incentivar una alimentació vegetal per reduir-ne el consum. Veiem, doncs, que a través de la legislació vigent tampoc acabem de solucionar els problemes existents, per la qual cosa caldria un replantejament en aquest àmbit.

Finalment, si estudiem el repartiment de competències en la legislació mediambiental que afecta la indústria càrnia, ens adonem que tant els ens municipals com els autonòmics no tenen gaire potestat per legislar, sinó només per aplicar d'una manera més focalitzada les normes establertes per l'Estat i la Unió Europea. A la vegada, l'Estat espanyol serà l'encarregat d'assegurar-se que s'assoleixen tots els objectius europeus, ja que a part de la legislació bàsica que pot establir amb motiu de les competències compartides, té altres competències exclusives que poden incidir en matèria de medi ambient. A més, pot utilitzar diferents mecanismes ja comentats per fer complir les directives a les comunitats autònomes.

Tot i això, qui té més poder per millorar la qualitat ambiental és la Unió Europea, la qual a través d'una bona legislació i un repartiment d'ajudes adequat, pot incentivar als Estats a desenvolupar una legislació nacional ambiental pertinent. Alhora, aconseguirà minorar les desigualtats entre països i que tots ells s'impliquin amb la mateixa intensitat, ja que si no s'estableixen unes bases a seguir o uns objectius a assolir, alguns estats no implementaran les mesures mediambientals suficients.

Perquè hi hagi un repartiment de competències òptim en aquest sector, primerament, la UE hauria de modificar part de les seves directives fixant unes bases menys ambigües i uns

objectius més ambiciosos. Llavors, l'Estat espanyol s'hauria de centrar únicament en la legislació bàsica i donar més poder de regulació a les CCAA, evitant així la recentralització de competències que s'està produint en alguns casos. Per últim, els ens locals poden ser de gran ajuda per portar a terme els procediments establerts d'una manera més localitzada, així que s'haurien de potenciar més les seves funcions i donar-los més competències. D'aquesta manera, aconseguiríem que en cada nivell es realitzessin les actuacions necessàries per disminuir els efectes negatius generats en el medi.

Per tant, per fer front a la contaminació causada per la indústria càrnia veiem que cal, per començar, redistribuir les ajudes de manera que afavoreixin els objectius mediambientals, replantejar la legislació ambiental existent i millorar el repartiment de competències en els diferents nivells. Tot i això, segons Hans Bruynincks, director de l'Agència Europea de Medi Ambient, "no només hem de fer més, sinó que també hem de fer-ho diferent; seguir amb les mateixes polítiques de sempre ja no és una opció" (Agència Europea de Medi Ambient, 2019b, p. 7). És per això que s'haurien de contemplar altres enfocaments, com per exemple, establir un impost a la carn per reduir-ne el consum i, consegüentment, la demanda, la producció i la contaminació, com bé s'ha fet amb els combustibles o el tabac. De fet, un informe de CE Delft (2020, p. 29), assegura que aquesta nova mesura podria suposar uns beneficis de 32,2 bilions d'euros a la Unió Europea, i a més, també s'aconseguiria reduir els costos mediambientals i sanitaris.

Tots aquests beneficis es podrien reinvertir per compensar els ramaders i abaratir el preu dels productes vegetals, però a la vegada, es podrien dedicar més recursos a les polítiques d'educació i conscienciació ambiental de la població i a la recerca científica i tecnològica en aquest àmbit, elements que són essencials per a una disminució de la contaminació i de la demanda.

Segons De los Ángeles (2013, p. 724), a causa de la crisi econòmica i financera mundial que va començar el 2007, l'exigència mediambiental comunitària es va reduir als seus mínims i es va prioritzar únicament una recuperació econòmica que no contemplava els aspectes ambientals. Actualment, ens trobem en una situació de crisi similar a causa de la pandèmia provocada per la COVID-19, però els governs tenen l'oportunitat de no repetir els mateixos errors. Si els incentius econòmics i els requisits legals al voltant del consum i la producció continuen essent els mateixos, les empreses i els ciutadans adoptaran les pràctiques de consum que ens han portat a nivells insostenibles de contaminació i esgotament de recursos (Dubois, 2020). És per això que ens trobem en un punt clau per canviar i millorar els nostres hàbits, i és capital que els objectius de sostenibilitat siguin integrats en el pla de recuperació econòmica de tots els països.

Sabem que el clima està canviant ràpidament a causa de la contaminació i les accions humanes, amb l'increment de fam al món, l'aparició de noves malalties, la pujada del nivell del mar, la pèrdua de quilòmetres de costa, més riuades, inundacions i sequeres, l'augment de les temperatures, la destrucció dels ecosistemes i la sisena extinció massiva, que ja ha començat (Bruna, Ayuso, Isla Matija, Rosquillas i Ramos, 2020, p. 16), i com més triguem a actuar, més ens costarà revertir els danys. Llavors, ¿a què estem esperant per actuar?

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Obres generals

- Bruna, C., Ayuso, C., Isla, C., Matija, M., Rosquillas, M. i Ramos, P. (2020). *Somos la última generación que puede salvar el planeta*. Nova York, Penguin Random House.
- Fernández, J. J. (1994). *La Política Agraria Común (P.A.C) y sus reformas*. Madrid, Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, S. A.
- Lamo de Espinosa, J. (1998). *La nueva política agraria de de la Unión Europea*. Madrid, Ediciones Encuentro.
- Pruna, R. (2012). *Una visió dels 50 anys de la PAC: 20 anys de reformes*. Madrid, Autora.

Articles doctrinals i webgrafia

- Agronegocios (31 d'octubre de 2019). *Vía libre al RD 628/2019 sobre la aplicación de las ayudas directas de la PAC para la campaña 2020*. Recuperat de: <https://www.agronegocios.es/el-gobierno-aprueba-el-rd-sobre-la-aplicacion-de-la-pac-para-el-proximo-ejercicio-2020/>
- Alenza, J. F., (1997). La distribución de competencias entre el Estado y las Comunidades Autónomas en materia de subvenciones agrícolas: en particular, el régimen competencial de las ayudas procedentes del Fondo Europeo de Orientación y Garantía Agrícola. *Revista Jurídica de Navarra, juliol-desembre 1997*, (24), p 191-218. Recuperat de: <https://hdl.handle.net/2454/26967>
- Amann, M., Holland, M., Maas, R., Saveyn, B. i Vandyck, T. (2017). Costs, benefits and economic impacts of the EU Clean Air Strategy and their implications on innovation and competitiveness. IIASA report. Recuperat de: https://ec.europa.eu/environment/air/pdf/clean_air_outlook_economic_impact_report.pdf
- Arabadjieva, K. (2016). “Better Regulation” in Environmental Impact Assessment: The Amend EIA Directive. *Journal of Environmental Law*, 2016, (26), 159-168. Doi: 10.1093/jel/eqw001
- Arabadjieva, K. (2017). Vagueness and Discretion in the Scope of EIA Directive. *Journal of Environmental Law*, 2017, (29) 417-444. Doi: 10.1093/jel/eqx011
- Beunen, R., Van der Knaap, W. i Blesbroek, R. (2009). Implementation and Integration of EU Environmental Directives. Experiences from the Netherlands. *Environmental Policy and Governance*, 19, (1), 57-69. DOI: 10.1002/eet.495

- Cabello, A., Sobrino, O., Herrera, T. i Alarcón, J. (2017). *Guía de las Mejores Técnicas Disponibles para reducir el impacto ambiental de la ganadería*. Madrid: Ministerio de Agricultura y Pesca, Alimentación y Medio Ambiente. Recuperat de: <http://www.agro-alimentarias.coop/ficheros/doc/05547.pdf>
- Cantó, M. T. (2006). La integración de la dimensión ambiental en la actividad agraria: evolución y síntesis jurídica desde las primeras directivas hasta la reforma de la PAC de 2003. (Una perspectiva a largo plazo para la agricultura sostenible). *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 41, 329-366. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1959326>
- Cantó, S., Riera, P., Borrego, A. (2009). La evaluación de impacto ambiental en España. Coste y limitacions. *Economía Industrial*, Nº 371, 113-120. Recuperat de: <https://www.mincotur.gob.es/Publicaciones/Publicacionesperiodicas/EconomiaIndustrial/RevistaEconomiaIndustrial/371/113.pdf>
- Carricondo, A. i Peiteado, C. (2010). *¿Quién contamina cobra? Relación entre la política agraria común y el medio ambiente en España*. Madrid: Simétrica SL. Recuperat de: https://d80g3k8vowjyp.cloudfront.net/downloads/informe_wwf_y_seo_relacion_pac_y_medio_ambiente_quien_contamina_cobra.pdf
- Casado, L. (2018). La recentralización de competencias en materia de protección del medio ambiente. *Col·lecció Institut d'Estudis de l'Autogovern*, 7. Recuperat de: https://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/desenvolupament_autogovern/iea/publicacions/01_IEAg/IEAg_arxius-i-vincles/IEAg_07.pdf
- CE Delft. (2020). *A sustainability charge on meat*. Recuperat de: <https://www.cedelft.eu/en/publications/2411/a-sustainability-charge-on-meat>
- Conti, M., Clasullo, R., Tudino, M. i Matta, E. (2014). The industrial emissions trend and the problema of the implementation of the Industrial Emissions Directive (IED). *Air Quality Atmosphere & Health*, 8, (2), 151-161. Doi: 10.1007/s11869-014-0282-7
- Cox, D. (25 de març de 2019). *The planet's prodigious poo problem: Each year, livestock produces billions of tonnes of excrement. It's starting to poison the natural world. So what is to be dung?* Recuperat de 2020: <https://www.theguardian.com/news/2019/mar/25/animal-waste-excrement-four-billion-tonnes-dung-poo-faecebook>
- De la Varga, A. (2017). Análisis jurídico de la Ley 21/2013, de 9 de diciembre, de evaluación ambiental y de las competencias autonómicas en materia de EIA de proyectos. *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals*, Abril 2017, (25), 11-50. DOI: 10.2436/20.8080.01.14
- De la Varga, A. (2018). Control e inspección en la prevención y control integrados en la contaminación. *Actualidad Jurídica Ambiental*, n. 79, 1-33. Re-

cuperat de: http://www.actualidadjuridicaambiental.com/wp-content/uploads/2018/05/2018_05_14_Aitana-de-la-Varga_IPPC.pdf

- De los Ángeles, A. (2013). Reparto de competencias medioambientales entre la Unión Europea y los Estados miembros. *Revista de Derecho UNED*, (12), 689-726. Recuperat de: <http://revistas.uned.es/index.php/RDUNED/article/view/11711/11158>
- DiCaprio, L., Andersen, K. i Kuhn, K. (Productors), i Andersen, K. i Kuhn, K. (Directors). (2014). *Cowspiracy: The Sustainability Secret*. Estats Units: Appian Way. A.U.M. Films, First Spark Media. Recuperat de: <https://www.tugg.com/titles/cowspiracy>
- Dubois, M. (11 de maig de 2020). *How Europe's post-COVID-19 economy and environment can both prosper*. EY. Recuperat de: https://www.ey.com/en_gl/eu-institutions/how-europe-s-post-covid-19-economy-and-environment-can-both-prosper
- Duprez, L. (2017). *Limpiando el aire: Una guía crítica sobre la nueva Directiva de techos nacionales de emisión*. Recuperat de: https://spip.ecologistasenaccion.org/IMG/pdf/guia_limpiando-el-aire.pdf
- Fraj, E., (2003). Actualidad sobre legislación medioambiental en España: políticas medioambientales de algunas empresas. *Proyecto social: Revista de relaciones laborales*. Nº 10-11, 123-147. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=793095>
- Giannakis, E., Kushta, j., Bruggeman, A. i Lelieveld, J. (2019). Costs and benefits of agricultural ammonia emission abatement options for compliance with European air quality regulations. *Environmental Sciences Europe*, 31, (93), 1-12. Recuperat de: <https://doi.org/10.1186/s12302-019-0275-0>
- Goodland, R. i Anhang, J. (2009). Livestock and climate change: what if the key actors in climate change are... cows, pigs and chickens?. *WorldWatch*, 22, (6). Recuperat de: http://libguides.pima.edu/ld.php?content_id=19795837
- Greenpeace. (febrer 2019). *Alimentando el problema: La peligrosa intensificación de la ganadería en Europa*. Recuperat de: https://es.greenpeace.org/es/wp-content/uploads/sites/3/2019/02/20190209_AlimentandoElProblema_PAC.pdf
- Grimm, E. (2009). *Environmental Legislation in the European Union to Reduce Emissions from Livestock Production*. Recuperat de: <https://pdfs.semanticscholar.org/9aeb/0cf3e29597c6c3a47e67cd60f6eb4eacbae2.pdf>
- Grup de Defensa del Ter (20 de març de 2019). Presentació dels resultats de contaminació per nitrats a les fonts d'Osona i el Lluçanès 2019. Recuperat de: <https://www.gdter.org/2019/presentacio-dels-resultats-de-contaminacio-per-nitrats-a-les-fonts-dosona-i-el-llucanes-2019/>

- Izcara, S. (2002). El déficit de implementación de la Directiva 91/676/CEE en la Unión Europea. *Revista de Estudios Europeos*, 30, 87-112. Recuperat de: https://www.researchgate.net/publication/313617494_El_deficit_de_implementacion_de_la_directiva_91676CEE_en_la_Union_Europea
- Laky, Z. (novembre de 2019). Environment policy: general principles and basic framework. Recuperat de: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>
- Larrubia, R. (2017). La política agraria común y sus reformas: reflexiones en torno a la reforma de 2014-2020. *Cuadernos Geográficos*, 56 (1), 124-147. Recuperat de: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=171/17150675006>
- Lung, T. (2019). El informe “El medio ambiente en Europa: Estado y perspectivas 2020” de la AEMA constituye un apoyo fundamental en el impulso renovado de Europa hacia la sostenibilidad. Boletín informativo de la AEMA, abril 2019. Recuperat de: <https://www.eea.europa.eu/es/articulos/el-informe-el-medio-ambiente>
- Margulis, S. (2004). Causes of Deforestation of the Brazilian Amazon. *World Bank Working Paper*, nº 22. Recuperat de: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/15060/277150PAPER0wbwp0no1022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Massot, A. (1996). El principio de preferencia comunitaria y la política agrícola común: alcance y perspectivas ante el proceso de mundialización económica. *Revista de Instituciones Europeas*, 23 (3), 731-778. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=38175>
- Massot, A. (2019). *La política agrícola comuna y el Tratado*. Recuperat de: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/103/la-politica-agricola-comun-pac-y-el-tratado>
- McEldowney, J. (2020). EU agricultural policy and climate change. *European Parliamentary Research Service* (PE 651.922). Recuperat de: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651922/EPRS_BRI\(2020\)651922_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651922/EPRS_BRI(2020)651922_EN.pdf)
- Miranda, F. (2013). *Escenarios para la aplicación en España del nuevo esquema de pagos directos de la PAC*. Recuperat de: <http://www.agro-alimentarias.coop/ficheros/doc/04012.pdf>
- Musacchio, A., Re, V., Mas-Pla, J. i Sacchi, E. (2020) EU Nitrates Directive, from theory to practice: Environmental effectiveness and influence of regional governance on its performance. *Ambio*, (49), 504-516. Doi: <https://doi.org/10.1007/s13280-019-01197-8>

- Northwestern University. (3 de febrer de 2020). Eating meat and processed meat hikes heart disease and death risk, study finds. *ScienceDaily*. Recuperat de: <https://www.sciencedaily.com/releases/2020/02/200203114328.htm>
- Orlando, E. (2013). The Evolution of EU Policy and Law in the Environmental Field: Achievements and Current Challenges. *Transworld papers*. (21). 1-23. Recuperat de: http://www.iai.it/sites/default/files/TW_WP_21.pdf
- PACMA. (2019). OSONA, las perversiones de la ganadería industrial. Recuperat de: <https://vimeo.com/335559661>
- Phoenix, P., Anderson, K. i Kuhn, K. (Producers) i Anderson, K. i Kuhn, K. (Directors). (2017). What the Health. Estats Units: A.U.M Films. Recuperat de: <https://vimeo.com/ondemand/whatthehealth>
- Pernas, J. (13 de juny de 2013). La transposición de la Directiva de Emisiones Industriales y su incidencia en la Ley 16/2002 de prevención y control integrados de la contaminación. *Actualidad Jurídica Ambiental*. Recuperat de: <http://www.actualidadjuridicaambiental.com/articulo-doctrinal-“la-transposicion-de-la-directiva-de-emisiones-industriales-y-su-incidencia-en-la-ley-de-prevencion-y-control-integrado-de-la-contaminacion/>
- REDIA. (2019). *Análisis de las obligaciones derivadas de la normativa en materia de inspección ambiental*. Recuperat de: https://www.miteco.gob.es/es/calidad-y-evaluacion-ambiental/temas/medio-ambiente-industrial/analisisinspeccionambiental_redia_20190208_tcm30-506117.pdf
- Ruiz, J. (20 de novembre 2019). *Distribution of direct payments: the peculiar case of the Spanish model*. Recuperat de: <http://capreform.eu/distribution-of-direct-payments-the-peculiar-case-of-the-spanish-model/>
- Tajadura, J. (2017). La aplicación del Derecho europeo por las Comunidades Autónomas. *Constitución Española e Integración Europea. Treinta Años de Derecho Constitucional de la Integración: Actas del XIV Congreso de la Asociación de Constitucionalistas de España*. 189- 260. Recuperat de: <http://congresoace.deusto.es/wp-content/uploads/2016/01/Mesa-3- Tajadura.pdf>

Informes

Unió Europea

- Agència Europea de Medi Ambient. (2017). *NEC Directive reporting status 2017 – The need to reduce air pollution in Europe*. EEA Report n°5/2017. Doi: 10.2800/059824
- Agència Europea de Medi Ambient. (2019a). *NEC Directive reporting status 2019*. EEA Report n° 2/2019. Doi: 10.2800/49299

- Agència Europea de Medi Ambient. (2019b). *The European environment: state and outlook. Knowledge for transition to a sustainable Europe*. Doi:10.2800/96749
- Comissió Europea. (2005). Integrated Pollution Prevention and Control. Reference Document on Best Available Techniques in the Slaughterhouses and Animal By-products Industries. Recuperat de: https://eippcb.jrc.ec.europa.eu/sites/default/files/2020-01/sa_bref_0505.pdf
- Comissió Europea. (gener 2010). *The EU Nitrates Directive*. Recuperat de: <https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/nitrates.pdf>
- Comissió Europea. (2013). Informe de la Comissió sobre les revisions realitzades de conformitat amb l'article 30, apartat 9, i amb l'article 73 de la Directiva 2010/75/UE, sobre les emissions industrials, respecte a les emissions de la ramaderia intensiva i de les instal·lacions. Brussel·les, 17 de maig de 2013. COM(2013) 286 final. Recuperat de: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TX/T/?uri=CELEX%3A52013DC0286>
- Comissió Europea (juny 2018a). *EU budget: the Common Agricultural Policy beyond 2020*. Recuperat de: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_3985
- Comissió Europea (juny 2018b). *Modernising & simplifying the Common Agricultural Policy: Targeted, flexible, effective*. Doi:10.2762/11307
- Comissió Europea (4 de maig 2018c). Questions and answers: Nitrates directive implementation report 2012-2015. Recuperat de: https://ec.europa.eu/environment/pdf/04_05_2018_QA_en.pdf
- Comissió Europea. (4 de maig 2018d). Less water pollution from agriculture, but worrying hotspots remain and need stronger action. Recuperat de: https://ec.europa.eu/info/news/less-water-pollution-agriculture-worrying-hotspots-remain-and-need-stronger-action-2018-may-04_en
- Comissió Europea (2019). *La política agrícola común post-2020: beneficios medioambientales y simplificación*. Agricultura y Desarrollo Rural. Recuperat de: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming_fisheries/key_policies/documents/eco_background_final_es.pdf
- Informe de la Comissió al Parlament Europeu i al Consell sobre l'aplicació del marc comú de seguiment i avaluació i els primers resultats del rendiment de la política agrícola comuna. COM(2018) 790 final. Brussel·les, 5 de desembre de 2018. Recuperat de: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0790&from=ES>
- Informe especial nº 14/2000, sobre l'ecologització de la política agrícola comuna. DOUE (en línia) C 353, 8 de desembre de 2000, p. 1-56. Recuperat de: [https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000Y1208\(01\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000Y1208(01)&from=ES)

Espanya

- Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2019). *Informe de condicionalitat 2019 (controls 2018)*. Publicaciones de la Administración General del Estado. Nº Doc.: 7497. Recuperat de: <https://www.fega.es/es/node/51298>
- Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2020). *Fondos europeos agrícolas FEAGA y FEADER. Informe mensual de pagos. Marzo 2020*. Recuperat de: <https://www.fega.es/es/node/52172>
- Ministeri per a la Transició Ecològica. (27 de septiembre de 2019). *El Gobierno aprueba el I Programa Nacional de Control de la Contaminación Atmosférica*. Recuperat de: https://www.miteco.gob.es/es/prensa/190927npprogramanacionaldecontroldecontaminacionatmosferica_tcm30-501992.pdf

Catalunya

- Agència Catalana de l'Aigua. (2016). *Avaluació de la problemàtica originada per l'excés de nitrats d'origen agrari en les masses d'aigua subterrània a Catalunya*. Recuperat de: http://aca.gencat.cat/web/.content/20_Aigua/04_estat_del_medi_hidric/04_zones_vulnerables_nitrats/01_Avaluacio_problematca_nitrats_DCQA_03_2016.pdf
- Agència Catalana de l'Aigua. (2019). *Zones vulnerables a la contaminació per nitrats procedents de fonts agràries: Fitxes de les zones vulnerables*. Recuperat de: http://aca.gencat.cat/web/.content/20_Aigua/04_estat_del_medi_hidric/04_zones_vulnerables_nitrats/02_Fitxes_Zones_Vulnerables.pdf
- Agència Catalana de l'Aigua (s.d.). *Zones vulnerables per nitrats d'origen agrari*. Recuperat de: <http://aca.gencat.cat/ca/laigua/el-medi-hidric-a-catalunya/zones-protgides-i-habitats/zones-vulnerables-per-nitrats-dorigen-agrari/>
- Departament de Territori i Sostenibilitat. (2019). *Inspecció ambiental integrada: Pla i Programa d'Inspecció Ambiental Integrada de Catalunya. Hipermapa d'inspeccions ambientals integrades*. Recuperat de: http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/empresa_i_produccio_sostenible/prevenccio_i_control_dactivitats/la_llei_de_prevenccio_i_control_ambiental_dactivitats/control_ambient_al_accio_inspectora/inspeccio-ambiental-integrada-pla-i-programa-dinspeccio-ambiental-integrada-de-catalunya/

Altres

- Agència Internacional de Recerca sobre el Càncer. (2020). *IARC monographs on the identification of carcinogenic hazards to humans. List of Classifications, Volumes 1-125*. Recuperat de: <https://monographs.iarc.fr/list-of-classifications>

- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2009), *The state of food and agriculture 2009: Livestock in the balance*. p. 53-74. Recuperat de: <http://www.fao.org/3/i0680e/i0680e00.htm>
- Food and Agriculture Organization. (2017). *Global Livestock Environmental Assessment Model (GLEAM)*. Recuperat el 10 de maig de 2020 de: <http://www.fao.org/gleam/results/en/>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2018). *World Livestock: Transforming the livestock sector through the Sustainable Development Goals*. Recuperat de: <http://www.fao.org/3/CA1201EN/ca1201en.pdf>
- Nacions Unides. (28 de març de 2019). Seventy-third session, high-level meeting on climate and sustainable development. GA/12131. Recuperat el 12 de maig de: <https://www.un.org/press/en/2019/ga12131.doc.htm>

Legislació

Unió Europea

- Comunicació de la Comissió al Consell i al Parlament Europeu. Revisió intermèdia de la Política Agrícola Comuna. COM (2002) 394 final. Brussel·les, 10 de juliol de 2002. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0394&from=EN> Consulta: 1 de maig de 2020
- Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions. Fer efectius els beneficis de les polítiques ambientals de la UE mitjançant la revisió periòdica de la seva aplicació. COM(2016) 316 final. Brussel·les, 27 de maig de 2016. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0316&from=EN>> Consulta: 7 de maig de 2020
- Directiva 2010/75/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 24 de novembre de 2010, sobre les emissions industrials (prevenció i control integrats de la contaminació). DOUE (en línia) L 334, de 17 de desembre del 2010, p. 17-119. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010L0075&from=ES>> Consulta: 26 de març de 2020
- Directiva 2011/92/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 13 de desembre de 2011, relativa a l'avaluació de les repercussions de determinats projectes públics i privats sobre el medi ambient. DOUE (en línia) L 26 de 28 de gener de 2012. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0092&from=ES>> Consulta: 25 de març de 2020
- Directiva (UE) 2016/2284 del Parlament Europeu i el Consell, de 14 de desembre de 2016 relativa a la reducció de les emissions nacionals de determinats contaminants atmosfèrics, pel que es modifica la Directiva 2003/35/CE i es

deroga la Directiva 2001/81/CE. DOUE (en línia) de 17 de desembre de 2016 L 344, p. 1 a 31. <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:344:0001:0118:ES:PDF>> Consulta: 25 de març de 2020

- Directiva 91/676/CEE del Consell, de 12 de desembre de 1991, relativa a la protecció de les aigües contra la contaminació produïda per nitrats utilitzats en l'agricultura. DOCE (en línia), de 31 de desembre de 1991, L 375. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0676&from=ES>> Consulta: 25 de març de 2020
- Reglament (UE) 1306/2013 del Parlament Europeu i del Consell, de 17 de desembre de 2013, sobre el finançament, gestió i seguiment de la Política Agrícola Comuna, pel que es deroguen els Reglaments (CE) 352/78, (CE) 165/94, (CE) 2799/98, (CE) 814/2000, (CE) 1290/2005 i (CE) 485/2008 del Consell. DOUE (en línia) L 347, de 20 de desembre del 2013. <<https://eurlex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1306&from=ES>> Consulta: 3 d'abril de 2020
- Reglament (UE) 1307/2013 del Parlament Europeu i del Consell, de 17 de desembre de 2013, pel que s'estableixen normes aplicables als pagaments directes als agricultors en virtut dels règims d'ajuda inclosos en el marc de la Política Agrícola Comuna i pel que es deroguen els Reglaments (CE) 637/2008 i (CE) 73/2009 del Consell. DO (en línia) L 347, de 20 de desembre de 2013, p. 608/670. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1307&from=ES>> Consulta: 6 de maig de 2020
- Tractat de Funcionament de la Unió Europea. DOUE (en línia) 326, de 26 d'octubre de 2012, p. 47-390. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=ES>> (Consulta: 16 de març de 2020)
- Tractat de la Unió Europea, Maastricht, 7 de febrer de 1992. (DOUE C 191, 29 de juliol de 1992, p. 1-112) <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/es/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT>> Consulta: 20 de març de 2020

Tractat de Roma (CEE), 25 de març de 1957. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0023>> Consulta: 20 de març de 2020.

Espanya

- Constitució Espanyola. BOE (en línia) núm. 311, de 29 de desembre de 1978. <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>> Consulta: 8 de maig de 2020
- Llei 22/2011, de 28 de juliol, de residus i sòls contaminats. BOE (en línia) núm. 181, de 29 de juliol de 2011. <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2011-13046>> Consulta: 25 de març de 2020

- Llei 34/2007, de 15 de novembre, de qualitat de l'aire i protecció a l'atmosfera. BOE (en línia) núm 275, de 16 de novembre del 2007. <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-19744>> Consulta: 25 de març de 2020
- Llei 5/2013, d'11 de juny, pel que es modifiquen la Llei 16/2002, d'1 de juny, de prevenció i control integrats de la contaminació i la Llei 22/2011, de 28 de juliol, de residus i sòls contaminats. BOE (en línia) núm. 140, de 12 de juny de 2013, pàg. 44257 a 44288. <https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2013-6270> Consulta: 19 d'abril de 2020
- Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local. BOE (en línia) núm. 80, de 3 d'abril de 1985. <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1985/BOE-A-1985-5392-consolidado.pdf>> Consulta: 8 de maig de 2020
- Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. BOE (en línia) núm. 172, de 20 de juliol de 2006. <<https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-13087-consolidado.pdf>> Consulta: 8 de maig de 2020
- Reial Decret Legislatiu 1/2001, de 20 de juliol, pel que s'aprova el text refós de la Llei d'Aigües. BOE (en línia) núm. 176, de 24 de juliol de 2001, pàg. 26791 a 26817. <<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2001-14276>> Consulta: 10 de maig de 2020
- Reial Decret 1078/2014, de 19 de desembre, pel que s'estableixen les normes de la condicionalitat que han de complir els beneficiaris que rebin pagaments directes, determinades primes anuals de desenvolupament rural, o pagaments en virtut de determinats programes de recolzament al sector vitivinícola. BOE (en línia) núm. 307, de 20 de desembre de 2014. <<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2014-13259>> Consulta: 3 d'abril 2020
- Reial Decret 261/1996, de 16 de febrer, sobre protecció de les aigües contra la contaminació produïda pels nitrats procedents de fonts agràries. BOE (en línia) núm. 61, d'11 de març de 1996, pàgines 9734 a 9737. <<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1996-5618>> Consulta: 25 de març de 2020
- Reial Decret 815/2013, de 18 d'octubre, pel que s'aprova el Reglament d'emissions industrials i de desenvolupament de la Llei 16/2002, d'1 de juliol, de prevenció i control integrats de la contaminació. BOE (en línia) núm. 251, de 19 d'octubre de 2013, pàg. 85173 a 85276. <<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2013-10949>> Consulta: 19 d'abril de 2020
- Reial Decret 818/2018, de 6 de juliol, sobre mesures per a la reducció de les emissions nacionals de determinats contaminants atmosfèrics. BOE (en línia), núm. 164, de 7 de juliol de 2018, pàgines 68316 a 68335. <https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2018-9466> Consulta: 25 de març de 2020

- Reial Decret 92/2018, de 2 de març, pel que es regula el règim dels organismes pagadors i de coordinació amb els fons europeus agrícoles, FEAGA i FEADER. (BOE (en línia) núm. 71, de 22 de març de 2018, pàg. 32053 a 32061). <https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A_2018-4001> Consulta: 16 de març de 2020

Catalunya

- Decret 139/2018, de 3 de juliol, sobre els règims d'intervenció ambiental dels establiments on es desenvolupin activitats potencialment contaminants de l'atmosfera. DOGC (en línia) núm. 7657, de 5 de juliol de 2018. <<http://cido.diba.cat/legislacio/7945019/decret-1392018-de-3-de-juliol-sobre-els-regims-d-intervencio-ambiental-atmosferica-dels-establiments-on-es-desenvolupin-activitats-potencialment-contaminants-de-latmosfera-departament-de-territori-i-sostenibilitat>> Consulta: 25 de març de 2020
- Decret 277/2016, de 2 d'agost, de reestructuració del Departament de Territori i Sostenibilitat. DOGC (en línia) núm. 7177, 4 d'agost de 2016. <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7177/1780941.pdf>> Consulta: 8 de maig de 2020
- Decret 60/2015, de 28 d'abril, sobre les entitats col·laboradores de medi ambient. DOGC núm. 6862, de 30 d'abril de 2015. <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/6862/1422153.pdf>> Consulta: 19 d'abril de 2020
- Decret Legislatiu 3/2003, de 4 de novembre, pel qual s'aprova el Text refós de la legislació en matèria d'aigües de Catalunya. DOGC (en línia) núm. 4015, de 21 de novembre de 2003. <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/4015/1780424.pdf>> Consulta: 10 de maig de 2020
- Llei 20/2009, del 4 de desembre, de prevenció i control ambiental de les activitats. DOGC (en línia) núm. 5524, d'11 de desembre de 2009. <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5524/1773100.pdf>> Consulta: 19 d'abril de 2020

Ens locals

- Ordenança municipal reguladora de les aigües residuals i pluvials del sistema públic de sanejament de Girona, de 27 de juliol de 2004. BOP (en línia) núm. 157, 16 d'agost de 2004. <https://seu.girona.cat/export/sites/default/dades/ordenances/_descarrega/ord_sanejament.pdf> Consulta: 10 de maig de 2020

Jurisprudència

- Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Cinquena) de 24 de novembre de 2016, C-461/14, Comissió / Espanya.
- Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Vuitena) de 26 de gener de 2017, C 506/15 P, Espanya/Comissió.
- Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Sala Novena) de 27 de febrer de 2020, C-298/19, Comissió/Grècia.

Resum Premis TFG 2021

COMUNITATS ENERGÈTIQUES

La prova pilot al municipi de Rupjà

Marc Arqués i Cruz

*Facultat de Dret
Grau en Ciència Política*

Tutora: Anaïs Varo Barranco

RESUM

A causa de l'impacte del canvi climàtic sobre el nostre planeta, cal replantejar la sostenibilitat del model energètic actual. Des d'Europa, s'estan començant a promoure i implantar les conegudes comunitats energètiques, les quals contribueixen a la descarbonització de l'energia.

Per conèixer de més a prop la implicació de les administracions públiques en la regulació i aplicació de les comunitats energètiques en l'àmbit local, en aquest treball estudiarem un cas concret: el de Rupjà (Girona).

L'anàlisi de la implementació d'aquest model basat en l'autoconsum d'energia posa de manifest la necessitat d'implicar els diferents actors en els processos energètics, així com el moviment de democratització de l'energia que s'està implementant, donant al ciutadà poder de decisió.

RESUMEN

A causa del impacto del cambio climático sobre nuestro planeta, hay que replantear la sostenibilidad del modelo energético actual. Desde Europa, se están empezando a promover e implantar las conocidas comunidades energéticas, las cuales contribuyen a la descarbonización de la energía. Para conocer de más cerca la implicación de las administraciones públicas en la regulación y aplicación de las comunidades energéticas en el ámbito local, en este trabajo estudiaremos un caso concreto: el de Rupjà (Girona). El análisis de la implementación de este modelo basado en el autoconsumo de energía pone de manifiesto la necesidad de implicar los diferentes actores en los procesos energéticos, así como el movimiento de democratización de la energía que se está implementando, dando al ciudadano poder de decisión.

ABSTRACT

Due to the impact of climate change on our planet, the sustainability of the current energy model needs to be rethought. From Europe, the well-known energy communities, which contribute to the decarbonisation of energy, are beginning to be promoted and implemented.

In order to find out more closely the involvement of public administrations in the regulation and application of energy communities at local level, we will study a specific case in this work: the case of Rupià (Girona). The analysis of the implementation of this model based on self-consumption of energy highlights the need to involve the various actors in energy processes, as well as the movement for democratisation of the energy being implemented, giving the citizen decision-making power.

PARAULES CLAU: canvi climàtic, comunitats energètiques, descarbonització d'energia, normativa comunitària, administració pública

PALABRAS CLAVE: cambio climático, comunidades energéticas, descarbonización de energía, normativa comunitaria, administración pública

KEYWORDS: climate change, energy communities, energy decarbonisation, EU regulation, public administration

DESENVOLUPAMENT

La creixent demanda energètica en les nostres activitats diàries i l'ús predominant de combustibles fòssils pels països desenvolupats han tingut un impacte negatiu en el medi ambient. Organitzacions internacionals i governs han buscat solucions per reduir la petjada ecològica a través de polítiques energètiques sostenibles i l'Agenda 2030 de les Nacions Unides ha estat un pas important en aquest sentit. Una alternativa és l'ús de fonts renovables com les energies hidràulica, eòlica i solar, encara que l'alt cost de les plaques solars i l'emmagatzematge d'energia encara és un desafiament. Les comunitats energètiques, a través de la gestió, transport i comercialització d'energia per part dels ciutadans, busquen democratitzar el procés de transició energètica cap a un futur sostenible. Aquesta recerca s'enfoca en les comunitats energètiques des d'un punt de vista sociopolític i organitzatiu, analitzant el context normatiu i sociopolític actual i entrevistant els protagonistes d'un projecte pilot de comunitat energètica a Rupià. La pregunta de recerca plantejada per a la realització del present treball és la següent: **¿Com s'estan aplicant les comunitats energètiques a escala normativa i organitzativa en l'àmbit local?**

Els principals coneixements que tenim sobre les comunitats energètiques són a través de la legislació que a poc a poc s'ha anat construint al seu voltant, amb unes constants impressions sobre com acabar de definir i quin encaix legal té dins dels ordenaments jurídics dels estats membres de la UE. Per tant, la informació que és de més fàcil accés són documents de treball que les administracions públiques utilitzen per al foment i ús d'aquestes fonts d'energies renovables.

Les comunitats energètiques com a tal no són un concepte nou, ja que anteriorment hi havia altres mencions tant dins la legislació europea (les anomenades xarxes tancades) com en la tradició cooperativista que han tingut els països europeus.

La directiva 2018/2011 afavoreix la participació de les entitats locals en els projectes d'energia renovable a través de les comunitats energètiques, mitjançant l'aportació de capital públic i privat. El que es busca és la implicació per part dels habitants dels municipis esperant l'acceptació cap a la transició (Directiva [UE] 2018/2011). Les activitats "com la generació d'energia mitjançant fonts renovables, el seu emmagatzematge i el repartiment de forma col·lectiva de l'energia generada, responen a actuacions que no s'emmarquen estrictament en l'àmbit de les competències municipals i els serveis públics locals atribuïts per llei als ens locals"¹. A nivell estatal, en base a la directiva europea, s'aprova el Reial Decret 244/2019, de 5 d'abril, pel qual es regulen les condicions administratives, tècniques i econòmiques de l'autoconsum d'energia elèctrica, que dona un marc de seguretat jurídica i elimina les barreres burocràtiques de l'anterior normativa. No obstant això, a falta d'una normativa clara els ajuntaments en virtut de l'article 25.2.a i b LRRL emparen el plantejament urbanístic i la protecció del medi ambient a través de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local. La construcció de la instal·lació fotovoltaica s'empara en el que estableix l'article 14 sobre l'autonomia de les competències urbanístiques i l'article 71.2 pel que fa a l'aprovació de les ordenances d'urbanització i edificació del Decret Legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text Refós de la Llei d'Urbanisme.

Una breu explicació de com funciona una de les instal·lacions col·lectives més comunes, la fotovoltaica. Els panells solars majoritàriament s'instal·len als teulats de les cases o edificis. Des d'allà recullen la llum del sol que gràcies a l'efecte fotoelèctric es converteix en energia. Aquesta energia necessita l'ajut d'un transformador que canvia de corrent continu a corrent altern per què pugui ser utilitzada pels consumidors. En cas que no s'estigui consumint tota l'energia, es pot injectar a la xarxa elèctrica general; en canvi, si la demanda interna és més alta que la producció gràcies al punt de connexió, la companyia distribuïdora-comercialitzadora proporcionarà la potència demanada. En tot moment, aquest sistema està monitorat per a saber quin és el consum real de la llar i el produït en cada moment. Entenem l'autoconsum compartit com el precursor de les comunitats energètiques a l'estat espanyol. La instal·lació d'autoconsum individual o compartit està dissenyada per satisfer les necessitats energètiques de la llar on s'instal·lin, però tota l'energia produïda no es consumeix al moment. Per tant, la legislació preveu en alguns casos l'oportunitat d'abocar a la xarxa elèctrica general aquest excedent.

1 https://www.diba.cat/documents/471041/350825345/Guia+Comunitats+Energètiques_VF.pdf/ac40bfa0-4f36-d029-a238-a2cdf9bd466d?t=1619076406892

Per aprofundir més en el tema, utilitzarem un cas concret de nova instal·lació d'autoconsum a un ajuntament de les comarques de Girona. El municipi escollit és Rupjà, que ha iniciat una prova pilot impulsada des de l'Ajuntament.

La metodologia emprada ha estat la qualitativa, ja que és un tipus d'investigació que tracta de descriure les característiques del fenomen i d'un problema o necessitat que es detecta amb més profunditat que en la tipologia quantitativa. Amb això, s'intenta donar una relació causal amb la finalitat de generar i validar associacions entre els citats problemes i les variables (Castaño Garrido i Quecedo Lecanda, 2002). La raó per la qual s'ha escollit el municipi de Rupjà per exemplificar el nostre estudi és per la proximitat, la novetat i la possibilitat d'obtenir les dades necessàries per al nostre estudi. El municipi de Rupjà és un dels municipis pioners a les comarques Gironines en la implementació d'una prova pilot que consisteix en la creació d'una comunitat energètica en la qual participen l'Ajuntament, la Diputació Provincial de Girona, i en la qual es té en compte la comunitat veïnal.

Tot comença quan la Diputació de Girona elabora el Pla Estratègic pel Desenvolupament de les Energies Renovables (2030) a les comarques gironines. Pretén ser un full de ruta per als municipis de la província per a la inversió de renovables i assolir els reptes de transició energètica i la lluita contra el canvi climàtic. El principal objectiu del Pla és aconseguir que un 32% del consum d'energia final provingui de fonts d'energia renovable. Una de les accions recollides al document de treball es *Impuls de les comunitats energètiques intel·ligents (Smart energy communities)*. El Pla que es desenvolupa en aquesta acció 22 és ajudar els municipis en la redacció de les memòries tècniques i acompanyar en el desenvolupament de les comunitats, a més de dotar els municipis amb mitjans econòmics per fer front a la construcció de la instal·lació fotovoltaica.

La idea principal de l'ajuntament de Rupjà és reduir el consum energètic dels edificis públics del municipi, però aquests no estan sempre al 100% de consum i aquest excedent es vol compartir amb els habitants del municipi. Per tant, la producció de l'energia que produiran les plaques fotovoltaïques serà repartida entre un 40% per a l'ajuntament i el 60 % per a les llars que es vulguin adherir a la prova pilot.

A partir d'aquí es dissenya el pla dividit en 4 fases:

- La primera és la instal·lació de 32 kWp amb la qual queda cobert un 20% de les necessitats de l'ajuntament i tenen cabuda entre 15 i 20 llars del municipi. S'espera la posada en funcionament el maig d'aquest any.
- La segona, tercera i quarta consisteixen a augmentar la potència, així com el nombre de panells solars per tal de poder arribar a més llars

El lloc que reunia les condicions tècniques per a la instal·lació de l'equipament era la pista poliesportiva del municipi; *"amb pressupost total de 55.000€"*.

Per materialitzar aquesta unió entre l'Ajuntament, com a propietari de la instal·lació, i les llars, s'estableix la participació amb una taxa anual que es du a terme a través d'un concurs públic, en el qual participen totes les cases que estan interessades a formar-ne part". Per tal de donar una seguretat jurídica i regular les llars que vulguin formar part l'Ajuntament estableix les bases reguladores del concurs per a la cessió temporal de quotes de partici-

pació de la instal·lació solar fotovoltaica municipal de Ruplà la cessió serà a través d'una llicència municipal pel termini d'un any renovable fins a un màxim de 4 anys. Les persones que pateixin una situació de pobresa energètica tindran prioritització i exempció del pagament de la taxa anual. Els beneficis que s'esperen de la CE són reduir la factura energètica, la possibilitat de disposar d'una petita potència a un cost més econòmic i, a més, organitzar una concertació agregada de la llum a través de la comunitat.

L'estalvi econòmic que s'espera:

- Per als veïns amb el 0,5 i 1kWp amb una potència màxima de 22kWp s'espera que la reducció en la factura suposi entre 100 i 180€.
- Als equipaments municipals, els correspon un mínim de 10 kWp, que suposa una cobertura del 20% del consum dels equipaments que traduiria en un estalvi anual de 1300€ a la factura de la llum.

Aquesta oportunitat d'aprofitar els sostres d'equipaments municipals permet que no es col·lapsi el centre del poble, fet que produiria un impacte paisatgístic molt gran i una sobre població de panells. I el més important és que la ciutadania forma part del projecte de transició energètica, que és la base de les noves polítiques energètiques. La CE de Ruplà encara no ha entrat en funcionament i no podem analitzar els resultats de les llars ni l'estalvi real que suposa.

CONCLUSIONS I PERSPECTIVES DE FUTUR

El present treball ha intentat contribuir a la investigació acadèmica a través d'un estudi de cas d'implementació d'una CE en un municipi de la província de Girona. A través d'una anàlisi general del marc normatiu i organitzatiu de la transició energètica i les Comunitats Energètiques en general, i mitjançant dues entrevistes personals amb actors clau, protagonistes del cas en qüestió, hem aprofundit en el coneixement sobre aquest tipus de polítiques i el seu funcionament.

Al llarg del treball i durant la revisió normativa, hem pogut anar veient com els estats no s'han implicat al 100% a l'hora d'enfrontar el canvi climàtic, ja des de 1972 en l'informe Meadows en què s'alerta sobre la poca sostenibilitat que hi ha en el model econòmic i de creixement, no s'ha tingut en compte a l'hora de realitzar polítiques públiques per part de les administracions regionals i estatals de països arreu del món.

Des de Nacions Unides com a promotors de les grans cimeres del clima, la feina duta a terme durant tots aquests anys ha estat la signatura d'acords contra el canvi climàtic, però a l'hora de la veritat no existeixen mecanismes eficients per castigar l'incompliment d'aquest tipus d'acords.

Europa estava seguint el mateix model d'acció que NU, però al segle XXI va començar a tenir en compte el canvi climàtic a l'hora de realitzar les polítiques públiques, i per primer cop veiem que es comencen a establir objectius vinculants per al estats membres. Aquest lideratge europeu pel canvi climàtic és a causa dels escassos recursos fòssils que té per a

la producció energètica; per tant, l'objectiu d'aquest canvi de política ha sigut poder reduir la seva dependència energètica. Si bé és cert que aquest procés de descarbonització de l'energia l'està portant terme amb molta força, la realitat és que es troba amb l'espera llarga de les transposicions a cada ordenament jurídic dels estats.

Aquesta és la situació que trobem a Espanya, on existeix una legislació molt extensa, heterogènia i impartida a través de reials decrets, en comptes de realitzar actes legislatius amb pes. Aquesta regulació dispersa crea una certa inseguretat jurídica que no permet creure realment en aquest compromís contra el canvi climàtic i l'aposta per a un model energètic realment sostenible.

Tanmateix, les CE han anat prenent protagonisme a poc a poc dins de l'administració estatal a través de mecanismes de promoció i foment, però el sector elèctric espanyol s'erigeix com una de les principals barreres: a Espanya existeix un oligopoli energètic que dificulta la transformació energètica necessària i demanada per la ciutadania.

Pel que fa a Catalunya, ha intentat agafar el lideratge per sí ella mateixa, però a causa de les competències que té atribuïdes segons el model autonòmic, que limiten el poder d'actuació en matèria energètica, no li ha estat possible. D'aquesta manera, s'ha limitat a aprovar una llei per al canvi climàtic en la qual marca unes línies generals, sense arribar a definir de manera concreta cap pla d'acció més enllà de la creació de l'Institut Català de l'Energia.

Per contra, la Diputació de Girona, a través dels instruments normatius i econòmics que té a l'abast, ha optat per liderar el pla de descarbonització de les comarques gironines a través d'iniciatives en què s'escolten les demandes del territori.

Els municipis són els més malparats. Perquè per a què un municipi pugui tenir una comunitat energètica liderada per l'ajuntament, ha hagut de fer mans i mànigues per trobar escaletxes legals i poder establir unes bases legals segures i perllongades en el temps, ja que estan a l'espera de si algun dia es regularitza la situació.

Havent repassat el context actual de la situació quant a les CE i el marc normatiu que les envolta, la conclusió que es desprèn és que encara cal que les administracions públiques actuïn de manera coordinada i col·laborant per dissenyar polítiques energètiques que aconseguixin reduir, encara que sigui de manera escalonada, els impactes paisatgístics, aprofitant la implicació que vol tenir la ciutadania i els diferents actors socials.

L'estudi de cas realitzat, la prova pilot de Rupió, ens ha permès tenir una mirada dins la realitat que creen aquest tipus de comunitats. Malauradament, és un Pla que encara no s'ha realitzat en la seva totalitat i, per tant, només en podem parlar dins un pla teòric, però tot i així podem fer algunes derivacions quant al tema que ens ocupa. Com ja s'ha comentat, s'han de superar encara algunes barreres normatives quant a falta de legislació sobre aquest tipus d'iniciatives energètiques. Per altra banda, existeixen encara reticències per part de les grans empreses energètiques que s'oposen a aquest tipus de polítiques. Sembla que la ciutadania està preparada per donar el pas cap a una forma de vida i energia més sostenible, però encara falta que les administracions i el sector privat s'impliquin per poder fer-ho possible.

No deixem de tenir en compte que aquesta descarbonització de l'energia l'hem de fer tots a una i no deixar enrere a ningú. Quan arribem a un equilibri entre les empreses energètiques i els ciutadans es podrà establir realment un model energètic descarbonitzat i realment democràtic.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Castaño Garrido, C., y Quecedo Lecanda, M. (2002). Introducción a la Metodología de Investigación Cualitativa. Revista de psicodidáctica, 14(14), pp. 5-40.

VIOLÈNCIA I REVICTIMITZACIÓ INSTITUCIONAL EN LES VIOLÈNCIES MASCLISTES

Una anàlisi del context gironí

Mar Sibilia Pérez

*Facultat d'Educació i Psicologia
Grau en Treball Social*

Tutor: Francesc Xavier Casademont Falguera

RESUM

El present Treball Final de Grau esdevé una exploració i recerca que planteja l'estudi de la violència i revictimització institucional vers les dones en situació de violències masclistes. La recerca indaga en les intervencions per part de quatre grans òrgans institucionals de la demarcació de Girona, implicats en la detecció, atenció i recuperació de les dones en situació de violències masclistes: àmbit judicial, policial, sanitari i social, amb la finalitat de detectar processos de violència institucional i revictimització vers les dones ateses.

L'estructura del Treball compta, en primer lloc, amb un bloc d'aproximació teòrica; en segon lloc, amb l'anàlisi de resultats, construït a partir de la prèvia recerca teòrica i d'entrevistes realitzades; i, per últim, amb un bloc de conclusions i un epíleg.

RESUMEN

El presente Trabajo de Fin de Grado consiste en una exploración e investigación que plantea el estudio de la violencia y revictimización institucional hacia las mujeres en situaciones de violencia machistas. La investigación indaga en las intervenciones por parte de cuatro grandes organismos institucionales de la demarcación de Girona, implicados en la detección, atención y recuperación de las mujeres en situaciones de violencia de género: ámbito judicial, policial, sanitario y social, con la finalidad de detectar procesos de violencia institucional y revictimización hacia las mujeres atendidas.

La estructura del Trabajo cuenta, en primer lugar, con un bloque de aproximación teórica; en segundo lugar, con el análisis de resultados, construido a partir de la previa investigación teórica y entrevistas realizadas; y, por último, con un bloque de conclusiones y un epílogo.

ABSTRACT

The present Bachelor's Thesis constitutes an exploration and research that raises the study of institutional violence and revictimization towards women in situations of male violence. The research investigates interventions by four major institutional bodies in the province of Girona, involved in the detection, care, and recovery of women in situations of male violence: the judicial, police, health, and social fields, with the aim of detecting institutional violence processes and revictimization towards the women served.

The structure of the Thesis consists, firstly, of a block of theoretical approach; secondly, with the analysis of results, constructed from the previous theoretical research and interviews conducted; and, finally, with a block of conclusions and an epilogue.

PARAULES CLAU: Violències masclistes, revictimització, violència institucional, violències estructurals, compromís, dones

PALABRAS CLAVE: Violencias machistas, revictimización, violencia institucional, violencias estructurales, compromiso, mujeres

KEYWORDS: Male violence, revictimization, institutional violence, structural violence, commitment, women

DESENVOLUPAMENT

El Treball Final de Grau: **Violència i revictimització institucional en les violències masclistes. Una anàlisi del context gironí** pretén situar l'anàlisi de la violència i la revictimització institucional que es reproduïx en les violències masclistes, dins del context gironí, entenent aquestes violències, des d'una aproximació més genèrica, com l'acció o la inactivitat, així com la mala pràctica, per part de les diferents professionals de l'Estat.

Per a la realització del treball s'ha establert un objectiu general que es proposa indagar en les actuacions de diferents agents institucionals que es troben dins del marc institucional de detecció, atenció i recuperació de les dones en situació de violències masclistes dins la demarcació de Girona, amb la finalitat de detectar processos de violència institucional i revictimització vers les dones ateses. Aquests quatre grans òrgans institucionals que s'han analitzat al llarg de la recerca han estat l'àmbit judicial, policial, sanitari i social.

L'estructura del Treball Final de Grau (TFG) es troba organitzada en tres blocs diferenciats. En el primer, referent a l'aproximació teòrica, s'ha situat la recerca teòricament, amb la definició de conceptes clau i l'exposició i anàlisi de diverses perspectives en l'estudi de la violència i revictimització institucional en les violències masclistes. El segon bloc, referent a l'anàlisi de resultats, consisteix en una exploració dels recursos i agents institucionals, construïda a partir de la prèvia recerca teòrica i a les entrevistes realitzades, tant a professionals implicades en la detecció, atenció i recuperació de les violències masclistes de la demarcació de Girona, com a dones que han sofert violència i revictimització institucional en l'àmbit de les violències masclistes. El tercer apartat recull les conclusions extretes durant el procés de realització del treball, referents a observacions i consideracions a tenir en compte, en relació amb la problemàtica plantejada. Per últim, el Treball compta amb un epíleg, en el qual s'exposen diverses reflexions personals al voltant de la qüestió analitzada.

Respecte a la metodologia de la recerca, en primer lloc s'ha dut a terme un buidatge bibliogràfic mitjançant la cerca, lectura i anàlisi de protocols, articles acadèmics i periodístics i llibres. En segon lloc, s'ha entrevistat a 18 professionals que treballen en institucions implicades en la detecció de les violències masclistes, i en l'atenció i recuperació de les dones en aquesta situació. Tenint en compte que aquest TFG planteja l'anàlisi de determinats òrgans institucionals dins la demarcació de Girona, les entrevistes realitzades a les professionals implicades en els circuits d'atenció a les violències masclistes, han contemplat que la majoria desenvolupin les diferents intervencions dins dels protocols i marcs vigents a la província de Girona.

Per altra banda, s'han realitzat entrevistes a cinc dones que han sofert violència i revictimització institucional, i han estat ateses a Catalunya per part de diferents òrgans institucionals. No s'han establert en aquest cas limitacions territorials dins del context autonòmic per a la realització d'aquestes entrevistes, entenent que, tot i petites diferències existents respecte a protocols d'actuació segons el territori, es parteix d'un mateix marc legal en l'àmbit autonòmic, i també d'un marc de referència tècnic i metodològic comú. Cal destacar que, respecte a les entrevistes, s'han contemplat les implicacions, a diferents nivells, que podien derivar-se de la seva realització, procurant totes aquelles mesures necessàries per garantir aquestes esdevinguessin un espai de confiança i de comoditat per a les dones.

Respecte al format de les entrevistes realitzades, totes han seguit un model semiestructurat, mitjançant majoritàriament plataformes digitals de videotrucada, i pactant prèviament el format en el qual les entrevistades se sentien més còmodes. Per les entrevistes s'han seguit els plantejaments ètics establerts, fent ús del document de consentiment in-

format. Cal destacar també que les referències a les persones entrevistades són totalment anònimes, per tal de protegir la seva identitat.

A continuació, em proposo aprofundir en un dels apartats fonamentals d'aquest Treball Final de Grau: l'anàlisi de resultats. Aquest bloc s'estructura a partir de quatre grans categories, que es corresponen als quatre grans àmbits institucionals analitzats al llarg de l'estudi: els àmbits judicial, policial, sanitari i social.

En primer lloc, respecte a l'**àmbit judicial**, s'ha identificat com un àmbit des del qual s'exerceixen un nombre elevat de violències institucionals i processos de revictimització contra les dones. S'ha detectat, en aquest sentit, una extrema protocol·lització del sistema judicial, que no s'adapta en moltes ocasions a la situació i als processos que presenten les dones ateses.

El fet que les violències masclistes siguin un delictes amb una escassa capacitat probatòria, implica una gran responsabilitat en la declaració de la dona.

S'ha detectat també com el procediment judicial suposa que les dones hagin de reviure i relatar els fets patits en diverses ocasions, i davant de diferents professionals. Tenint en compte l'estructura actual del sistema judicial, la revictimització esdevé intrínseca al procediment.

Dins l'àmbit judicial es reproduïen també diversos estereotips i prejudicis. En aquest sentit, s'ha observat la reproducció de l'estereotip de "víctima ideal", que marca com ha de ser i com ha de comportar-se una dona en situació de violències masclistes. Les dones no solen complir amb aquest rol i es genera així una presumpció de falsedat.

Durant el procediment judicial, s'identifica generalment un qüestionament vers el relat de la dona, degut a una manca de sensibilització que sovint obvia la situació de vulnerabilitat per la qual passen moltes dones ateses, que en ocasions els impedeix mantenir un discurs estructurat i sense contradiccions respecte a la situació de violència.

Durant l'anàlisi s'ha detectat també una clara falta de recursos humans i econòmics, una de les principals conseqüències és el retard en la tramitació dels procediments. També s'ha evidenciat com actualment no es garanteixen espais ni mecanismes dignes perquè les dones puguin afrontar el procés judicial amb la seguretat, tranquil·litat i comoditat que aquest requereix.

Els elements anteriorment exposats poden arribar a provocar en ocasions el tancament de casos sense una condemna ferma contra l'agressor, i sense una resposta vers la dona atesa. Aquest fet té un gran impacte en la vida i la integritat de moltes dones, la qual cosa fa minvar així en moltes ocasions la confiança vers el sistema judicial, i situa moltes dones en un estat d'incomprensió, frustració i desprotecció total.

Entrant en l'anàlisi de **l'àmbit policial**, una queixa recurrent per part de professionals de l'advocacia d'ofici ha estat el fet que, en ocasions, les professionals del cos de Mossos d'Esquadra no vetllen activament, tot i l'obligació per llei, pel compliment del dret de les dones a l'assistència lletrada en el moment d'interposició de la denúncia. Aquest factor és clau tenint en compte que la declaració de la dona és molt rellevant per al desenvolupament adequat del procediment judicial.

Per altra banda, s'ha identificat també l'òrgan policial com un espai, en ocasions, de qüestionament vers la dona, marcat per una reproducció d'estereotips i prejudicis per raó de gènere, classe social i nacionalitat, així com també s'ha destacat la falta d'espais de comodat per a les dones durant els processos de denúncia.

Respecte a l'anàlisi de **l'àmbit sanitari**, en primer lloc s'ha detectat que una gran part de professionals sanitàries presenta una mancança en formació i sensibilització en aquest àmbit, que els impedeix detectar situacions de violències masclistes. Aquest fet en ocasions suposa una extrema medicalització de la persona atesa, així com resistències professionals per anar més enllà d'un diagnòstic clínic.

També s'ha detectat la presència d'estereotips i prejudicis sobre les violències masclistes.

En segon lloc, també s'ha identificat el desconeixement sobre quin ha de ser l'abordatge davant els casos de violències masclistes, un fet que indica una desconeixença sobre serveis i recursos especialitzats, dificultant-se així enormement el treball en xarxa.

Per altra banda, algunes professionals entrevistades posen de manifest que, actualment, les pautes d'atenció i acompanyament a les dones en situació de violències masclistes en l'àmbit de la salut no són, en ocasions, capaces de donar-los una resposta.

Dos factors importants que també han estat identificats durant l'anàlisi de l'àmbit sanitari han estat la manca d'espais i de temps als centres de salut, a causa d'una important mancança de recursos humans i materials.

Per últim, en referència a l'anàlisi de l'**àmbit social**, s'ha pogut observar una menor reproducció de processos de violència i revictimització institucional vers les dones ateses. Això es correspon segurament a la formació i sensibilització que reben les professionals de serveis socials especialitzats. Tot i així, sí que s'han identificat alguns aspectes a millorar.

En primer lloc, s'han detectat duplicitats en algunes intervencions, la qual cosa provoca un procés de revictimització.

Per altra banda, també s'han detectat deficiències en l'atenció a les dones, que es corresponen amb l'existència d'un imaginari col·lectiu construït en base a estereotips i prejudicis sobre les violències masclistes, que influeix i condiona greument les intervencions professionals. En aquest sentit, apareix de nou l'estereotip de "víctima ideal", el qual provoca un qüestionament vers la dona.

Per altra banda, s'ha detectat, en el cas d'alguns serveis, la reproducció d'actuacions paternalistes i assistencials, identificant així la importància de situar les necessitats i els processos de la dona al centre.

La falta de recursos ha estat també una de les principals mancances identificades, destacant els d'acollida especialitzats per a les dones en situació de violències masclistes. La sobrecàrrega dels serveis socials bàsics i especialitzats influeix molt també a l'hora de poder oferir un tracte i una atenció adequada. Es destaca també la necessitat que la institució proporcioni tasques d'acompanyament integral a les dones, les quals en moltes ocasions són cobertes des d'entitats del tercer sector.

Per últim, una de les grans problemàtiques identificada, és la de les limitacions a diferents nivells que presenten les dones a l'hora d'accedir als serveis. Poden ser físiques o simbòliques, i augmenten o disminueixen segons biaixos de classe, nacionalitat, situació administrativa, edat, idioma, lloc de residència... En aquest sentit, és essencial contemplar la diversitat de contextos en què es troben les dones en situacions de violències masclistes.

CONCLUSIONS I PERSPECTIVES DE FUTUR

A partir de la realització del següent Treball Final de Grau, em proposo extreure algunes observacions i consideracions a destacar a nivell de conclusions, així com també poder incidir en algunes perspectives de futur al voltant de la qüestió d'anàlisi.

En primer lloc, durant la recerca s'ha recollit com la violència institucional i la revictimització no diferencien el tipus de violència masclista prèvia que presenten les dones ateses,

sinó que actuen igual, davant totes les seves formes. Aquestes violències es repeteixen en major o menor nivell en tots els òrgans institucionals, així com en l'atenció a totes les formes de violències masclistes que pateixen les dones, i no presenten limitacions territorials, sinó que es reproduïxen en la majoria d'espais, també en el cas de la demarcació de Girona, el territori d'anàlisi plantejat a la recerca.

Durant l'estudi s'ha observat també que alguns dels factors que impacten en la vida de les dones, en forma de violència i revictimització institucional, s'han identificat en la majoria dels àmbits analitzats, en major o menor mesura. S'observa així el caràcter estructural d'aquestes violències. Alguns d'aquests factors que les generen i perpetuen són la reproducció d'estereotips al voltant de les violències masclistes, el qüestionament i falta de credibilitat envers la dona, la revictimització en relatar els fets diverses vegades, la manca d'espais adequats per a l'atenció a les dones, els recursos insuficients, i l'existència de jerarquies en la relació entre les professionals i les dones ateses.

Cal destacar també les diferents variables que afecten les dones en situació de violències en el seu contacte amb els serveis i òrgans institucionals, tenint en compte que la intersecció de diferents eixos de desigualtat en una mateixa persona és determinant a l'hora de ser atesa pels diferents òrgans institucionals. La institució actua així com a mirall de la societat respecte a la reproducció d'estereotips, creences i prejudicis classistes, masclistes, racistes... entre molts d'altres. Per tant, les estratègies a l'hora de realitzar intervencions han de situar-se dins d'un context social, polític, econòmic i cultural, partint d'una sensibilització transversal.

L'existència de diverses limitacions, per part de les dones, a l'hora d'assenyalar i denunciar la violència institucional i la revictimització, ha quedat també del tot clara després d'escoltar els relats de les professionals i de les dones entrevistades. El fet d'entendre aquestes violències com una part intrínseca del procediment esdevé una de les causes que provoca que les dones no assenyalin aquestes pràctiques. La duresa del procés judicial i els impactes que se'n deriven en la vida de les dones, són també un dels motius principals a l'hora de no denunciar o assenyalar aquestes violències. La situació de poder que emmarca la relació que tenen les dones amb les institucions també és un tema clau en l'anàlisi d'aquesta qüestió. En aquest sentit, en base a les dades extretes de la recerca, ha esdevingut evident la total invisibilització i consegüent **impunitat de la violència i la revictimització institucional**.

Partint d'aquests fets, es considera que l'abordatge de la violència i revictimització institucional, tot i la necessitat de comptar amb una vessant reparadora, ha de basar-se espe-

cialment en la prevenció. Una prevenció que parteix d'una important tasca de sensibilització, capacitatció i formació envers totes aquelles persones que intervenen en el circuit d'atenció a les dones en situació de violències masclistes.

Contemplant també el fet que patir qualsevol classe de violència masclista i ser de nou violentada per la institució, amb l'impacte directe en la vida de les dones i el perjudici del vincle amb els diferents òrgans institucionals, es considera que esdevé qüestionable i injust demanar a les dones que confiïn en les institucions, quan aquestes, en moltes ocasions, no han estat capaces de donar resposta a les diverses situacions de violències. Per tant, considero essencial deixar de culpar i jutjar les dones per no denunciar i per no acudir als serveis, ja que és injust seguir carregant-les amb aquesta responsabilitat. Hem de dirigir el focus a les institucions, perquè canviïn i millorin tot el que sigui necessari, per tal de garantir un tracte que protegeixi la vida i la dignitat de les dones en situació de violències masclistes. Quan les institucions siguin capaces de garantir espais segurs i intervencions adequades i de qualitat, és probable que les dones que ho vulguin i ho necessitin hi acudeixin en major mesura. Per tal de produir aquest canvi, que ha de ser estructural, i ha d'interpel·lar tots els àmbits de la societat, apel·lo a la nostra responsabilitat individual, en l'àmbit personal i també professional, de seguir endavant assenyalant i denunciant les pràctiques que atemptin contra la dignitat i la vida de les dones, vinguin d'on vinguin i les exerceixi qui les exerceixi.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Legislació, protocols, memòries, enquestes i altres documents oficials

- Albarracín, Matilde; Alemany, Rosa; Gabarró, Helga; Garriga, Rosa; Hernández, Mariana; Jorba, Rosa, Saiz, Margarita (2007). *Protocol.lització de la intervenció grupal amb dones que pateixen o han patit violència de gènere*. Ajuntament de Barcelona. Consultat l'abril de 2021. <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/91570/1/10767.pdf>
- Alemany, Rosa, Álvarez, Marta, Augé, M., Cantera, Leonor, Garriga, Rosa, Hernández, Mariana, Serra, . (2007). *Protocol.lització de la intervenció individualitzada amb dones que viuen o han viscut violència de gènere*. Ajuntament de Barcelona. Consultat l'abril de 2021. <https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/revista/revista15-art9-violencia-intrafamiliar-i-violencia-genero.pdf>
- Altarriba. (1992). *Vivències silenciades: Estudi d'opinió sobre la victimització de la dona a Catalunya*. Institut Català de les Dones.

- Claramunt, M, Monserrat, S i Piatti, M. (2014). *Detecció de problemes en l'atenció a dones víctimes de violència de gènere durant el procés judicial a Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia.
- Fiscalía General del estado. (2019). *Memoria de la Fiscalía General del Estado 2019*. Memoria elevada al gobierno Fiscalía General del estado. https://www.fiscal.es/memorias/memoria2020/FISCALIA_SITE/index.html
- Generalitat de Catalunya. (2009). *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya: violència en l'àmbit de la parella i familiar*. Departament de Salut. Consultat el març de 2021. https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/1516/pv_document_marc_2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Generalitat de Catalunya. (2016). *Enquesta de violència masclista a Catalunya*. Generalitat de Catalunya. Consultat l'abril de 2021. http://interior.gencat.cat/web/.content/home/010_el_departament/publicacions/seguretat/estudis_i_enquestes/enquesta_de_violencia_masclista/Presentacio-EVMC_23_07.pdf
- González, Escurriol, Vidal, Masià i Moy. (2019). *La salut de les dones en situació de violència masclista: mirades amb cura*. Generalitat de Catalunya. Consultat el maig de 2021. https://salutweb.gencat.cat/web/.content/_ambits-actuacio/Linies-dactuacio/Serveis-sanitaris/Altres-models-anteriors-datencio-sanitaria/Abordatge-de-la-violencia-masclista/arxius/salut-dones-v-m.pdf
- Institut Català de les Dones. (2019). *Protocol d'actuació en els casos de violència masclista a la demarcació de Girona*. Generalitat de Catalunya. https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/coordinacio/circuits_territorials/Protocol-VM-actualitzacio-Girona.pdf
- Institut Català de les Dones. (2020). *Protocol marc: per a una intervenció coordinada contra la violència masclista*. Generalitat de Catalunya. https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/coordinacio/protocol/Protocol-Marc-2020.pdf
- Institut Català de les Dones. (2020). *Violències masclistes 2020: dossier estadístic*. Generalitat de Catalunya. Consultat el març de 2021. https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/03_dossiers_estadistics/Dossier_estadistic_VM_2020.pdf
- Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género.
- Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista
- Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

- Manita, Celina; Ribeiro, Catarina, & Peixoto, Carlos (2009). *Violència domèstica: Comprendre para intervir: guia de boas pràcticas para profissionais de saúde*. Lisboa: Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género. Consultat l'abril de 2021. https://www.researchgate.net/publication/279920584_Violencia_Domestica_Comprender_para_Intervir__guia_de_boas_praticas_para_profissionais_de_instituicoes_de_apoio_a_vitimas/link/55ae75d308aee0799220df70/download
- Naciones Unidas. (1998). Resolución 52/86, anexo, de la Asamblea General. *Medidas de prevención del delito y de justicia penal para la eliminación de la violencia contra la mujer*. Consulta el maig de 2021. <http://www.ceplaes.org.ec/AccesoJusticia/docs/ONU%20res%2052-86-es.pdf>

Bibliografia i webgrafia

- Albarrán, A, J. (2003). *Psicología Forense y Victimología*. A: Urra, J. (2003) *Tratado de Psicología Forense*. España: Siglo XXI
- Alberdi, I i Matas, N. (2002). *La violencia doméstica: Informe sobre los malos tratos a mujeres en España*. Fundació la Caixa. Consultat el maig de 2021. https://fundacionlacaixa.org/documents/10280/240906/es10_esp.pdf/48d-3dc8c-f44e-45d2-946f-256cec7ee7bc
- Alencar-Rodrigues, R i Cantera, L (2013). *Intervención en violencia de género en la pareja: el papel de los recursos institucionales*. *Athenea Digital*, 13, (3), 75-100. <http://dx.doi.org/10.5565/rev/athenead/v13n3.1058>
- Aranda, M. Montes-Berges, B. Castillo-Mayén, M,R, i Higuera, M. (2014). *Percepción de la segunda victimización en violencia de género*. *Escritos de psicología*, vol. 7, (2). https://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1989-38092014000200002
- B. (s. f.). *Naranjalidad*. *Naranjalidad*. Consultat el 5 de febrer del 2021, de <https://en.naranjalidad.com/>
- Barea, C. (2004). *Manual para mujeres maltratadas que quieren dejar de serlo*. Editorial Océano Ambar.
- Bernal-Triviño, A. (2018, agost 5). *La violencia institucional, la gran impune en la violencia de género*. Público. 5 d'agost de 2018. <https://www.publico.es/sociedad/feminismo-violencia-institucional-gran-impune-violencia-genero.html>
- Blanco, Pilar & Mendi, Lurdes (2004). *¿Cómo podemos apoyar a una mujer que nos dice que está siendo maltratada?* Abordaje del hombre violento. En Consuelo Ruiz-Jarabo & Pilar Blanco (Org.), *La violencia contra las mujeres: Prevención*

y *detección*. Cómo prevenir desde los servicios sanitarios relaciones autónomas, solidarias y gozosas. 121-144. Ediciones Díaz de Santos.

- Buch, E. (2016). *El treball social davant la victimització secundària: el repte de potenciar la resiliència*. Educació Social. Revista d'intervenció socioeducativa, 64, 74 – 83.
- Calle, S. (2004). *Consideraciones sobre la victimización secundaria en la atención social a las víctimas de la violencia de género*. Portularia. Revista de Trabajo Social. 4, 61 – 66.
- Canyelles, C. (2018). *Si n'has sortit amb vida és no et va disgustar tant*. Consultat el març de 2021. <https://www.elcritic.cat/opinio/si-nhas-sortit-amb-vida-es-que-no-et-va-disgustar-tant-13244>
- CCMA. (2019, 24 de novembre). *Crítiques a l'atenció policial per crims masculistes: "Si pots 'perrejar', pots defensar-te"*, CCMA. <https://www.ccma.cat/324/critiques-a-latencio-policial-per-crim-masclistes-si-pots-perrejar-pots-defensar-te/noticia/2965791/>
- C.C.M.A. (2021, 22 de maig). *Concentració de rebuig a Badalona per una agressió sexual a la platja*. CCMA. <https://www.ccma.cat/324/detingut-per-una-agressio-sexual-a-la-platja-de-badalona/noticia/3099061/?fbclid=IwAR27Gxna9ii-3O7r6D6A2IYHOCINvr3n866tZz64nqz63sbn2VgbRlwnWgU>
- Comisión Interamericana de derechos humanos. (2007). *Acceso a la Justicia para Mujeres víctimas de Violencia en las Américas*. Consultat l'abril de 2021. <https://www.oas.org/es/cidh/jsForm/?File=/es/CIDH/r/DMujeres/justicia.asp>
- Curbet, J. *La policia*. Programa Gestió de la Ciutat. Universitat Oberta de Catalunya. Consultat l'abril de 2021 https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2008/noticia_010.html
- Elboj, C i Ruíz, L. (2010). *Trabajo social y prevención de la violencia de género*. Revista Trabajo Social Global, vol 1, (2). 220 – 233
- Feminicidi.cat. (2019). *Feminicidis i altres assassinats de dones a l'Estat Espanyol*. Consultat el maig de 2021. <https://www.feminicidi.cat/infografias-cifras-feminicidio/>
- Fernández, E. (2006). *El principio constitucional de no discriminación basada en el sexo y la nueva ley de protección integral contra la violencia de genero*. Anales de la Cátedra de Fransisco Suárez. (40). 149-170. Consultat l'abril de 2021. <http://revistaseug.ugr.es/index.php/acfs/article/view/885/1011>

- Fernández Rodríguez, G. (2015). *Los Estereotipos de Género en los Procedimientos Judiciales por Violencia de Género: El Papel del Comité CEDAW en la Eliminación de la Discriminación y de la Estereotipación*. Oñati Sociolegal Series, v. 5,(2)
- Fernandes, N. (2011). *La intervención policial en casos de violencia contra la mujer en relaciones de pareja: análisis del modelo español*. (Treball de Final de Màster, Universidad de Huelva, Andalusia). http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/5593/La_%20intervencio%C3%B3n_policial_en_casos_de_violencia_contra_la_mujer.pdf?sequence=2
- Fundación Matrix. (17 de març). *Formación policial y prevención de la violencia de género*. Fundación Matrix. Consultat l'abril de 2021. <https://fundacionmatrix.es/formacion-policial-y-prevencion-de-la-violencia-de-genero/>
- García, A. (2009). *Cap a un model estandarditzat d'atenció policial a les dones que pateixen violència masculista*. Revista Catalana de Seguretat Pública. <https://www.raco.cat/index.php/RCSP/article/view/143076/194802>
- Garrido, C. (2018). *Ideología patriarcal y revictimización institucional de las víctimas de violencia de género*. Revista Servicios Sociales y Política Social, (116), 63-78. <https://www.serviciosocialesypoliticassocial.com/ideologia-patriarcal-y-revictimizacion-institucional-de-las-victimas-de-violencia-de-genero>
- Gutiérrez de Piñeres Botero, C, Coronel, E i Pérez, C, A. (2009). *Revisión teórica del concepto de victimización secundaria*. Liberabit. Revista de Psicología, vol.15, (1), 49-58. Universidad de San Martín de Porres. http://pepsic.bvsalud.org/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1729-48272009000100006&lng=pt&nrm=iso&tlng=es
- Hathaway, Jeanne; Willis, Georgianna, & Zimmer, Bonnie (2002). *Listening to survivors' voices: Adressing partner abuse in the health care setting*. Violence Against Women, 8(6), 687-719. <http://dx.doi.org/10.1177/107780120200800605>
- Hooks, Bell (1997). *Violence in intimate relationships: a feminist perspective*. En Laura O'Toole & Jessica Schiffman (Org.), *Gender Violence: Interdisciplinary perspectives*. 279-284. New York: New York University Press.
- Irdia. (2019). *Violència institucional i revictimització en el sistema judicial i de denúncia de violències sexuals*. Consultat el maig de 2021. https://iridia.cat/wp-content/uploads/2019/01/Violencia-despres-de-la-violencia_WEB_Mod21-01-2019-2.pdf
- Kipen, A i Caterberg, M. (2006). *Maltractament, un permís mil·lenari*. Intermón Oxfam

- MacKinnon, C. (2018). *Feminismo inmodificado: Discursos sobre la vida y el derecho*. Siglo veintiuno editores.
- Marcos, J. (2017, 14 de desembre). *La carta de la hija de Ana Orantes 20 años después del asesinato de su madre*. Cadena SER. 14 de desembre de 2017. https://cadenaser.com/programa/2017/12/13/hoy_por_hoy/1513184779_475648.html
- Matos, M. (2001). *Retratos da Violência na Conjugalidade*. En *Revista Portuguesa de Ciência Criminal*, año 11, fasc. 1. º, enero – marzo, 99-126.
- Navarro, N. (2006). *Aspectos psicológicos básicos para la atención a las víctimas por parte de los cuerpos de seguridad*. Consultat el març de 2021. <http://www.osce.org/es/odihhr/26723>
- Rodríguez Luna, R i Bodelón González, E. (2015). *Mujeres maltratadas en los juzgados: la etnografía como método para entender el derecho “en acción”*. *Revista de Antropología Social*. (24). Consultat l'abril del 2021. <http://revistas.ucm.es/index.php/RASO/article/view/50645>
- Ruiz-Jarabo, C, i Blanco, P. (2004). *La violencia contra las mujeres: Prevención y detección*. Ediciones Díaz de Santos.
- Santana-Hernández, J. (2010). *La formación para el Trabajo Social en contextos de desigualdad de género y violencia contra las mujeres*. *Portularia, Revista de Trabajo social*, vol. 10, (2), 91-99. <http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/4312/b15971016.pdf?sequence=2>
- Solé, A. (2019, 23 de juny). *Violència masclista: denunciar amb advocat o sense?*. *El nacional*. 23 de juny de 2019. https://www.elnacional.cat/ca/societat/violencia-masclista-denunciar-advocat-sense_396967_102.html
- Velasco, N. (2020). *La violència obstètrica i la intervenció des del treball social sanitari*. (Treball de Final de Grau, Universitat de Girona, Catalunya). https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/18686/VelascoJuradoNeus_Treball.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vicens, L. (2020, 25 de febrer). *Dues violacions cada tres dies a Catalunya: un 19% més d'agressions amb penetració*. *Diari Ara*. 25 de febrer de 2020. https://www.ara.cat/societat/dues-violacions-catalunya-agressions-penetracio_1_1082026.html
- Vivas, S. (2019, 27 d'agost). *Tú denuncia que nosotros limpiamos la sangre*. Consultat el maig de 2021. <https://soniavivas.org/tu-denuncia-que-nosotros-limpia-mos-la-sangre/>

- Vivas, S. (2021, 20 de febrer). *Violadores, acosadores y maltratadores uniformados*. Consultat el maig de 2021. <https://soniavivas.org/violadores-acosadores-y-maltratadores-uniformados/>
- Wuest, Judith & Merrit-Gray, Marilyn (1999). Not going back: Sustaining the separation in the process of leaving abusive relationships. *Violence Against Women*, 5(2), 110-133. <http://dx.doi.org/10.1177/1077801299005002002>

FAMÍLIES IMMIGRANTS EN SOSPITA: SUSPENSIÓ DE LA POTESTAT PARENTAL I RESISTÈNCIES COMUNITÀRIES

Hajar Menssouri

*Facultat d'Educació i Psicologia
Grau en Treball Social*

Tutora: Patricia Melgar Alcantud

RESUM

El Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència és objecte d'interpel·lació ciutadana, i és assenyalat perquè genera processos desiguals i criminalitzadors cap a les famílies immigrants. A partir d'aquesta investigació exploratòria tracto d'identificar i analitzar el biaix criminalitzador cap a les famílies d'origen immigrant, a partir d'una visió antirracista i "decolonial" que qüestiona els condicionants estructurals. La metodologia utilitzada és de caire qualitatiu, amb entrevistes individuals semiestructurades a professionals que tracten de forma directa i/o indirecta amb la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència) i activistes socials implicats amb la mateixa temàtica.

RESUMEN

El Sistema de Protección a la Infancia i la Adolescencia es objeto de interpelación ciudadana, siendo éste señalado por generar procesos desiguales y criminalizadores hacia las familias inmigrantes. A partir de ésta investigación exploratoria trato de identificar y analizar el sesgo criminalizador hacia las familias de origen inmigrante, a partir de una visión antirracista y "decolonial" que cuestiona los condicionantes estructurales.

La metodología utilizada es cualitativa, usando entrevistas individuales semiestructuradas a profesionales que tratan de forma directa y/o indirecta con la DGAIA (Dirección General de Atención a la Infancia i la Adolescència) y activistas sociales implicados con la misma temática.

ABSTRACT

The Protection of Children and Adolescents System is the aim of citizen interrogation, which is pointed out for creating unequal, criminalizing processes towards immigrant families. Based on this exploratory investigation, I try to identify and analyze

the criminalizing bias of this system towards families of immigrant origin, based on an anti-racist, de-colonial vision by trying to question the structural determining factors

The methodology used is qualitative, using semi-structured individual interviews with professionals who deal directly and/or indirectly with the DGAIA (Directorate General of Child and Adolescent Care) and with social activists involved in the same topic.

PARAULES CLAU: Sistema de protecció de l'infància i l'adolescència; moviments socials, infància; immigració; racisme

PALABRAS CLAVE: Sistema de protección a la infancia y la adolescencia, movimientos sociales, infancia, inmigración, racismo.

KEYWORDS: child and adolescent protection system; social movements; childhood; immigration; racism

DESENVOLUPAMENT

1. El Sistema de Protecció a la Infància i la Adolescència

El sistema de Protecció a la Infància i Adolescència (SPIA) és segons (Mayoral, 2015: 25) "el conjunt d'institucions privades i públiques de protecció a la persona menor d'edat i de serveis socials que tenen per finalitat garantir la seva cura, alimentació educació i formació integral, l'exercici dels seus drets i l'administració o defensa dels seus béns i interessos patrimonials". Dissenyat principalment per la Llei 14/2010, de 27 de maig, de Drets i Oportunitats a la Infància i L'Adolescència (LDOIA), on la interpretació d'aquesta llei es fa d'acord amb altres tractats internacionals, com la convenció de Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant, entre altres.

La Generalitat de Catalunya té competència exclusiva pel seu desenvolupament en matèria de protecció de menors i de promoció de les famílies i de la infància. És un sistema descentralitzat de protecció que es basa en la distinció entre les situacions de risc i les situacions de desemparament. Les situacions de risc són abordades per ens locals segons l'article 99 de la LDOIA i d'acord al que estableix la llei 12/2007, d'11 d'octubre de serveis socials; i les situacions de desemparament són competència de la Generalitat de Catalunya a través de la (DGAIA) segons el que estableix l'article 98 de la LDOIA.

La LDOIA s'aplica a totes les persones menors de 18 anys, domiciliades a Catalunya o que s'hi troben eventualment. Les actuacions que guien el Sistema de Protecció a la Infància i L'Adolescència es basen en el principi rector indicat a l'article 5 de la LDOIA, l'interès superior de l'infant.

El SPIA incideix en altres sistemes d'una manera essencial, ja que segons l'article 100 de la LDOIA els professionals de l'àmbit de la salut, serveis socials i l'educació han d'intervenir de forma obligatòria si tenen coneixement d'una situació de risc o desemparament en què es troba un infant o un adolescent.

2-Situacions de desprotecció: risc i desemparament

Els riscos s'estableixen per nivells de gravetat (lleu, moderat i greu) depenent de la naturalesa i la intensitat de desprotecció de l'infant. S'avalua aquest risc i es pot fer la proposta de mesura a través de dos circuits segons la guia bàsica de la DGAIA:

El circuit ordinari, Segons Mayoral (2011), en cas de risc lleu o moderat, es queda en nivell d'intervenció dels equips de serveis socials bàsics, i, en cas de risc greu, es possibilita la intervenció de l'EAIA amb un compromís socioeducatiu com a acte administratiu que el determina. El cas, si es valora de desemparament des d'un inici o en el seu seguiment, es deriva a l'EAIA per fer una valoració i, si fes falta, es demana una mesura cautelar immediata a la DGAIA.

El circuit per atendre les situacions d'urgència es dona quan s'atén una situació que es considera de risc greu o molt greu. Es fa una atenció urgent a través de la comunicació a la DGAIA mitjançant la Unitat de Detecció i Prevenció de Maltractament Infantil (UDEPMI) i d'aquesta manera es fa la separació immediata del nucli familiar. La UDEPMI, que gestiona el servei d'Infància Respon, pot rebre les notificacions de les situacions de risc des de salut, policia, educació i altres (familiars, veïns, etc.) i, per tant, a través de qualsevol d'aquests es pot activar tant el circuit ordinari com el de urgència.

3. L'interès superior del menor com a domini interpretatiu

El protocol que exerceix el Sistema de Protecció de la Infància i l'Adolescència en situacions de risc, per la detecció, avaluació i actuació davant de la infància en risc social, tal i com explica Medel García, és per excel·lència l'informe social. Serveix aquest com a recurs principal per mostrar la investigació de les dinàmiques familiars i així el pronòstic de la situació per prendre les mesures pertinents.

Aquest informe social permet donar una hipòtesi sobre els fets observats (indicadors) amb una lògica explicativa i construïda des d'un treball interdisciplinari d'aquesta forma converteix els fets en dades interpretatives segons la hipòtesi marcada anteriorment.

Segons García del Cid (2017), l'informe psicosocial és la prova fonamental en el procés contenciós de la família i és considerat per part dels advocats la prova més fosca, perquè és una prova legal que condiona la decisió de la retirada de custòdia i també perquè resulta molt difícil de rebatre, sobretot perquè no s'accepten altres informes que no siguin els institucionals per part de les famílies.

Segons Maldonado et al. (2020), aquesta interpretació es fa des de la “colonialitat” del saber i les experiències de vida, on el sistema imposa un discurs hegemònic interpretatiu de la realitat basat en uns valors concrets i ignorant-ne d’altres. Aquesta ideologia occidentalment situada és paternalista, segons Gaitán (2018), i el dilema en la Convenció sobre els Drets dels Infants és que els nens són subjectes de dret, però aquests drets són exercits per una actors diferents, on l’Estat és actor principal de la seva implementació, fet que produeix una separació entre el subjecte titular del dret i els agents que ho determinen, i d’aquesta manera s’imposa una visió dels drets meditats en una relació entre l’Estat i/o els seus experts i el nen/a. Aquesta relació meditada, ha permès, segons Agustín (2014), fer interpretacions arbitràries sota la premissa de “l’interès superior de l’infant”.

4. Metodologia

La metodologia “decolonial” utilitzada en aquesta recerca parteix de la necessitat de fer crítica al coneixement i les pràctiques dominants a la nostra societat, i el reconeixement d’altres enfocis i paradigmes existents que són igual de vàlids, útils i pertinents des del context on s’originen. El que pretén és qüestionar els conceptes de l’estat modern com (drets humans, progrés, capitalisme, etc.) per transformar la validesa universal dels conceptes occidentals i convertir-los en conceptes històricament situats, i així mostrar la seva “colonialitat” que ha silenciat altres formes d’entendre el món, per crear un espai amb alternatives plurals d’existir. (Ortiz, 2019)

Per portar a terme la investigació he realitzat 5 entrevistes individuals i semi estructurades, al vicepresident del Col·legi d’Educadors Socials, a un membre de la comissió permanent de l’Observatori dels Drets de la Infància de la Generalitat de Catalunya i a un advocat social, i 2 entrevistes a activistes socials implicades en la comunitat.

5. Resultats i discussió

El racisme, segons Grosfoguel (2012), s’entén com una jerarquia global de superioritat i inferioritat sobre la línia en la que és humà, que ha sigut políticament produïda i reproduïda com a estructura de dominació basada en la jerarquia a través de diferents categories racials diverses que es poden constituir pel color, etnicitat, llengua, cultura i/o religió.

La inferioritat racial no només es dona en processos de dominació i explotació econòmiques o polítiques, sinó també epistèmiques; fet que genera una dominació dels coneixements pels subjectes occidentals com a universalment vàlids per a tots els contextos del món. Aquest model hegemònic de coneixement es reproduïx en diferents categories i idees sobre els grups socials, depenent de les diferències que els assignen.

En el SPIA, si no es té en compte l’estructura de coneixement i les interpretacions que genera des dels paradigmes universals, s’estaran generant desigualtats, com es mostra en alguns testimonis.

“Hi pot haver pares i mares negligents i maltractadors, i també pot haver un excés de zel per part de la DGAIA davant de conductes que potser amb determinats indicadors es problematitzin en excés per una qüestió d’origen o de barri”.

“Los factores de riesgo, por ejemplo, sitúan como negativas las familias extensas, las familias que viven con distintos miembros en su casa y refuerzan la idea de que lo correcto es la familia nuclear de papá, mamá e hijo. Ni siquiera con la participación de tíos, abuelos y primos. Es decir, rompe los lazos comunitarios, y uno de los factores de riesgo que utiliza la DGAIA es que el niño viva con muchos referentes adultos.”

Les característiques que es destaquen per l’atenció a les famílies immigrants assenyalen cap un racisme institucional implícit, ja que es produeixen interpretacions discriminatòries dels funcionaris cap a les famílies depenent de l’origen de la família, la seva cultura, etc.

A part del domini interpretatiu, les polítiques socials actuen sense tenir massa en compte l’exclusió de caràcter estructural amb drets socials cada vegada més retallats, i s’acaba culpant les persones de les seves pròpies condicions de vida. Aquestes qüestions estructurals majoritàriament, no es tenen en compte per a la prevenció de situacions de risc, segons les persones entrevistades.

“Les causes que han originat el desemparament poden ser: “no tinc amb qui deixar la criatura”, o “m’he posat malalta” o “m’ha detingut la policia”. Un cop un nano entra en el circuit de valoració, i s’ha trigat un temps a trobar qui es fa càrrec de la criatura, l’administració ja entén que és un menor sota la seva custòdia i tutela. És veritat que des de aquesta lògica etnocèntrica i de l’administració, es diu “soc responsable d’aquest infant i no puc deixar de ser-ho fins que em garanteixi que pot estar bé”. Però per garantir que estarà bé, es demana a la família una llar unipersonal i una feina estable, amb uns ingressos determinats, quan això en el mercat no ho ofereix ningú. Per tant, davant d’aquesta incongruència, no hi ha flexibilitat”.

Aquest domini interpretatiu i la falta de prevenció de situacions estructurals, es dona també per la manca de comunicació efectiva, en una relació asimètrica i de poder entre les famílies i el SPIA, on no s’acaba acomplint el principi bàsic de la participació dels infants i les famílies en el procés de presa de decisions i d’intervenció, i això dona a aquest procés un estatus de quasi total impunitat.

“La llei demana o exigeix un procediment quan vols iniciar un procés de desemparament, ho has de notificar als pares i, depèn de l’edat al mateix menor, i això veig que moltes vegades no ho fan.”

Això demostra que el Sistema de Protecció a la Infància i l’Adolescència quan s’apropa a les famílies no ho fa en clau d’empoderament i emancipació de les pròpies situacions de risc, sinó des del control i el càstig. Aquesta lògica, de la qual parteixen els professionals en limitar la informació a les famílies, també ve sostinguda la majoria de les vegades, en l’interès superior de l’infant, perquè els pares no iniciïn cap procediment que pugui anar en detriment seu, però d’aquesta forma es legitima el poder i el control sostingut en la prevenció que vulnera els drets de les famílies i els infants de ser participants en decisions que els poden condemnar durant la resta de la seva vida.

CONCLUSIONS I PERSPECTIVES DE FUTUR

La mirada des de la qual està formulat el Sistema de Protecció a la Infància i la Adolescència és des del pensament abismal (Santos, 2014) i des de la “colonialitat” del saber (Lander, 2000), basat en un racisme epistèmic occidentalment situat com un coneixement universal per a totes les realitats socials, fet que acaba reproduint codificacions socials estereotipades a través de classificacions socials de classe i raça.

Aquesta mirada occidentament situada és a la que es refereixen els professionals com un biaix interpretatiu que depèn de l'origen, que acaba relacionant les vivències i experiències de les persones immigrants provinents del sud global amb tot el que és legitimitat en el sistema de dominació epistèmic a través del coneixement expert. Això, es dona en els mateixos indicadors que s'utilitzen a partir de criteris de raça i classe, perquè el sistema identifica com a risc altres sabers i pràctiques socials com les comunitàries i com les esdevingudes per estar sotmès a la llei d'estrangeria. Com també aquelles situacions de risc omeses per la mateixa estructura i que no acaben essent identificades com a maltractament, com ho pot ser el de la llei d'estrangeria i com afecta els infants com a forma de maltractament institucional.

Per una altra part, el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència també opera des de la “colonialitat” del poder perquè opera des de les formes d'explotació capitalista i la seva interrelació amb les experiències de vida en l'estat modern, on les persones traçades pel poder capitalista en l'ordre global (que es dona a través de les fronteres i la llei d'estrangeria) i també en l'ordre estatal, es troben qüestionades i sancionades per no haver superat les desigualtats econòmiques i socials causades per aquest mateix sistema capitalista dominant.

Per tant, no es pot entendre perquè el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència genera desigualtats i les reproduïx des de la seva mateixa estructura i operativitat, si no es té una mirada global de les opressions i com operen a nivell social, polític i global en el sistema.

Les persones d'origen nacional també es veuen afectades pel sistema de dominació del Sistema de Protecció de la Infància i l'adolescència, sobretot quan es tracta amb classes socials baixes i amb especial vulnerabilitat, pel domini del coneixement expert contaminat amb estereotips de classe.

SPIA opera amb freqüència sense significacions compartides dels riscos i del maltractament amb les famílies, i tampoc les introdueix en un procés comunicatiu deliberat sobre la seva situació i la de l'infant com ho han expressat els professionals entrevistats. A més a més, opera des de un sistema de dominació epistèmic del coneixement expert, econòmic, capitalista i legal. Això ens demostra que parteix d'una relació totalment desproporcional i desigual cap als infants i les famílies, fet que demostra que acaba operant amb molta freqüència com un sistema de domini i control social i no pas com a sistema de prevenció i de protecció.

En altres investigacions, el Sistema de Protecció de l'Infància i l'Adolescència necessita ser analitzat en clau de sexe i gènere perquè s'ha vist al llarg de la tota la investigació com les situacions de desigualtats afecten de forma més accentuada les dones en situació de violència de gènere i en situació de monoparentalitat.

Aquesta premissa no ha estat un eix que es va tenir en compte pel desenvolupament d'aquesta investigació, però va sorgir de forma molt visible, fet que demostra que és un eix central que hauria de ser abordat en altres recerques.

Per una altra banda, s'ha de veure i tenir en compte en altres investigacions com els processos de retirada de custòdia i la seva execució (amb cossos policials) poden generar cap als infants més maltractament (institucional), del que patien i pel qual s'ha generat una situació de desemparament. I també contemplar si l'interès superior del menor es té en compte per a l'ingrés de l'infant en un centre educatiu adequat a les seves necessitats, amb totes les premisses per al seu bon desenvolupament, tal i com aquestes es van tenir en compte per fer la suspensió de la tutela.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Agustín, S. (2014). El sistema de protección a la infancia: una complicada red de intereses económicos y sociales que no siempre beneficia a los niños. A/Dins N. Empez, (coord.). Dejados crecer Menores migrantes bajo tutela institucional, pp. 23-40. Virus Editorial.
- Catalunya. Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials. (DOGC núm. 4990, 18-10-2007, pàg. 37788- 37839).
- Catalunya. Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i l'adolescència. (DOGC, núm. 5641, 2-6-2010, pàg. 42475-42536)
- Gaitán, L. (2018). Los derechos humanos de los niños ciudadanía más allá de las "3Ps". Sociedad e Infancias, (2), 17-37. <https://doi.org/10.5209/SOCI.59491>
- García del Cid, C. (2017). El desmadre de los servicios sociales. Anantes.
- Grosfoguel, R. (2012). El concepto de «racismo» En Michel Foucault y Frantz Fanon: ¿teorizar desde la zona del ser o desde la zona del no-ser?. Tábula rasa, (16), 79-102. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=39624572006>
- Lander, L. (2000). ¿Conocimiento para qué? ¿Conocimiento para quién? Reflexiones sobre la universidad y la geopolítica de los saberes hegemónicos. Estudios Latinoamericanos, 7(12-13), 25-46. <http://dx.doi.org/10.22201/ce-la.24484946e.1999.12-13.52369>
- Maldonado, M.J., Gutiérrez i M., Yubero, S. (2020). El sistema de protección a la infancia y adolescència (re)pensado desde las Epistemologías del Sur. Revista de Paz y Conflictos, 7-33. DOI: <https://doi.org/10.30827/revpaz.v13i1.11177>

- Mayoral, J. (2011). El sistema de protecció a la infància i l'adolescència en la llei 14/2010, de 27 de maig, de drets i oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA). https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/07infanciaiadolescencia/temes_relacionats/sistema_proteccio_ldoia.pdf
- Medel Garcia, E. Els sistemes de protecció a les infàncies. Els circuits socials. A/Dins P. Fryd (coord.), Bases per a l'acció socioeducativa. Material de la UOC. http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/48542/6/Bases%20per%20a%20l%27acci%C3%B3%20socioeducativa%20amb%20la%20inf%C3%A0ncia_M%C3%B2dul5_Els%20sistemes%20de%20protecci%C3%B3%20a%20les%20inf%C3%A0ncies.pdf
- Ortiz, A., Arias, M.I. (2019). Hacer decolonial: desobedecer a la metodologia de investigació. *Hallazgos*, 16(31), 147-166. <https://doi.org/10.15332/s1794-3841.2019.0031.06>
- Santos, Boaventura de Sousa. (2014). Más allá del pensamiento abismal: de las líneas globales a una ecología de saberes. A/Dins B. Santos Paula Meneses, *Las Epistemologías del Sur (Perspectiva)*, 21-66. Akal.

////////////////////

